

2° 201 2° 296.057 3° 37

1904

המצפה

מחיר מודעות:

בעד כל שורה קצרה (רבע רחב העמוד) באותיות פטיש 40 הלר. במודעות הנכבלות יורד המחיר כפי הערך.

האדרסה לבית המערכת ולארכיון סטריציה:

„Hamicpe“
ul. Św. Sebastyana 32,
Kraków.

מחיר החתימה:

באוסטריה-אונגריה:
לשנה . . . . . 6 כתרין
לחצי שנה 3
לרבע 1.50
כאשכנזי:
לשנה . . . . . 7 כתרין
כיתר הארצות:
לשנה . . . . . 8 כתרין

2° PV 3353
2,006

עתון שבועי

לכל עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים

..... יוצא לאור בכל ערב שבת. ....

Kraków, 15. Kwietnia 1904.

גליון א.

קראקא, א' דר"ח אייר תרס"ד.

אל המוראים!

כי יש צורך בעתון עברי מיוחד לנליציה וליותר ארצות אירופה התיכונה — זאת, כמדומים אני, איננו צריכים להרגיש כלא. שני העתונים העבריים, היוצאים היום ברוסיה, ערוכים אמנם בטוב טעם; אבל ירי העורכים אסורות, אסור לעתוני רוסיה להודיע כל דבר חשוב, אשר נפל בארצם, אסור להם להניד דבר אמת על אדות מצב היהודים, **הַצִּי** כל עמנו, היושבים ברוסיה, ועל אדות הרדיפות והשטנה, המתחוללות נגדם בכל עת. כל הידיעות, אשר נמצא בהם על אדות חיי אחינו בארצות הגדולות ההן, הן רק חברים של מה בכך, ענינים פעוטים, שאין לבן חוץ-לארץ עסק בהם. ידיעות אמתיות על דבר המעשים הגדולים, הרדיפות, המשטמה, התנועה ה**רבו**לוציונית, המפלגות הרבות, אשר בקרב צעירי עמנו שם, דרישת משפט צדק, בקרת העול, עוות הדין וההמס, אשר יסבלו היהודים יום יום על ידי הממשלה ופקידיה העריצים, צעקת העשוקים ונאקת הרוצצים, — מכל אלה לא יראה ולא ימצא דבר בעתוני רוסיה, כאלו לא לאלה נוצרו עתונים. רק קול משק נשיקת השבט וְהַמְלִיטִת ההשתחוויות והקידות נשמע מעתוני היהודים אשר ברוסיה, ער שיהיה לזרא ולנעל נפש בעינינו.

אם רע ומר גורל אחינו המדיני בממלכת הרשעה, דיה לנו צרה במקומה ואין לנו לטבול את תוצאות הלהין המדיני שהוא ואת תולדת מצוקת הנפשות ההן, אף על פי שאנו משהתפתים בצערן. יהי נא לנו בארצנו, החפשיית בענן זה, עתון עברי, אשר יוֹתֵר לכתחלה על כניסתו לרוסיה, למען תהיינה ידי העורך הפשוט ולא יצטרך לכהר את האמת תחת לשונו ולמנוע מקוראיו את הידיעות החשובות ואת המקרים הנכבדים, אשר יקרו בכל יום ויום ברוסיה הגדולה בישראל ובעמים, וביתור עתה בעת המלחמה הגדולה, אשר מתכבנות ושנויים מתרגשים שם לבא ועתוני רוסיה מהשים. **המצפה!** יהיה עתון כזה.

אנחנו מוציאי **המצפה!** לאור, יודעים, כי הרבה נסיגות כבר נעשו בנליציה בהוצאת עתונים עבריים ובלם היו לריק, העתונים לא האריכו ימים ומוציאיהם תלו את הקלקלה ביושבי הארץ ובתכונותיהם ויבדילו לרעה מיתר אחינו. ואנחנו ידענו מן הנסיגות ההם עצמם, כי לא מרות יושבי הארץ היו לפוקה ולמכשול למוציאי העתונים, אלא המוציאים לא ידעו את צרכי המדינה ואת דרישות יושביה וזה היה סבת כשלונם. ובקבלנו על עצמנו מראש, בתור ילידי הארץ הזאת ומכירי טבעה ותכונת יושביה, לתקן כל מעוות ולמנות את החסרונות, שהיו בעתונים אשר לפנינו, ולתת לכני מדינותינו עתון עברי לפי התאים הדרושים פה ולפי טעם בני המערב, הרשות לנו לקוות, כי חפצנו יצליח בידנו וקוראי עתונים עבריים באירופה התיכונה ובנליציה יכירו מפעלנו ויעמדו לימינו. לא חסד נבקש מאת הקוראים, אלא כהונת הצורך והמועיל. ואז העתון בעצמו יסול לו מסלתו ולא יזקק לבקשת רחמים ולתחנונים.

המצפה! לא אֶבְטֵחַ הרבה מראש, אבל מה שיבטיח יקים בדיוק ויותר ממה שיבטיח יתאמין בכל האפשר להשתכלל ולעמד על מרום הדישת ומננו.

המצפה! לא יהיה אורגן לענינים יהודיים או ציוניים לבד, בעתוני השבועיים בשפות לועזיות, אלא כשורה הראשונה יהיה עתון, אשר ימלא תפקידו בכל העתונים במקומות ובקברים, שאין צורך או יבלת לקרא עתון יומי. הוא יתן בכל גליון וגליון השקפה שלמה מכל החדשות החשובות, שנעשו במשך השבוע בעניני המדינות, בעניני החיים וההכרה, בעמים ובישראל, בעניני המדע והספרות, וגם קוראי עתונים יומיים ימצאו הפין **המצפה!** לראות בו רשימת כל הענינים הנכבדים, שהיו פוזרים בעתונים היומיים בכל ימי השבוע וזאת דעת עליהם מנקודת מצב היהדות והציונות. מוכן מאלין, כי הענינים הנוגעים לנו היהודים ימצאו מקום רחב יותר מענינים כללים לגמרי, ולנוגע לציונות יושם לב ביהוד.

המצפה! יביא בכל גליון מאמרים קצרים, מאמרים ומסבירים את כל הנעשה בעמנו ולעמנו, יעיר על כל עול מכות ומחוי, יסר כל מדה בלתי נכונה, ישפוט על כל הרע והמנונה במקום שהם בלי משא פנים, יזהיר על כל סננה ועל כל הרשלות הראויה לתוכחה, יתאמין לעורר נרדמים לפעולה ולתקן את הקוראים כרוח היהדות האמתית וברוח הציונות.

המצפה! יביא מאמרים ספרותיים ומדעיים, מאמרי בקרת והקירות מדעיות בספרותנו הקדמונה וכדברי ימינו ולא ינאל למאוס באיזה ענין יהודי ע"פ משפט קדום וע"פ האִתָּה החקוק כנהוג. . . .

המצפה! סופרים מיוחדים קבועים בכל ארצות פוזרנו, אשר יודיעו בהקדם האפשרי מכל הנעשה בישראל בארצם. **המצפה!** יביא בכל גליון ספור נחמד או ציור יפה, המתאים לרוח היהודי ולמוסרו; גם שירים משובח, פיטגוני. גם לדברי בדיחות יושם לב.

המצפה! ישמור את לשונו ע"פ מצבה בזמננו ויתן מקום להרחיבה באופן טבעי, אבל לא יתן לערב כלשונו מליצות ארמיות לל ולקלקל את הצורה והסגנון במיד, כמו כבדי להקניט את הפורסיטים המדומים.

המצפה! נוסד על ידי שותפים על בסיס פִּינְנִי חוק וקיומו בטוח. **המצפה!** ישמור את מועד צאתו ולא יאחר.

המצפה! לא נוסד לשם שעשעים לעורך או לקוראים, אלא לשם עסק ולמלאות הסרון מרגש. לבן ישתדל להיזהר שפת-גלו, במלאן את דרישות רוב הקוראים ובהביאו רק דברים, אשר ימצאו מהם הפין בהם ולא דברים נשנונים, ע"פ טעם בני נבר.

המצפה! לא יהיה אופא ולקסוס, אלא דבר נחוץ, אחר מצרכי החיים, כיתר העתונים בזמן הזה בכל העמים. לכן כשימינו לב אל מצבם הרע של בני עמנו, שמונו את מחיר **המצפה!** מצער מאד, אשר כמותו לא עברים ליהודים. — ששה כתרין לשנה, שלשה כתרין לחצי שנה, כתר וחצי לרבע שנה.

השקפה מדינית

לפני שנים אחדות, אלו הגיד אדם, כי עתידה רוסיה להלחם מלחמה גדולה עם אחת הממלכות הגדולות, היו מבזים אותו. הקיסר ניקולאי הצעיר היה סמל השלום, כמו על מלאך מושיע הבינו עליו כל העמים, בהוציאו את רוב הממלכות מלפניו על אדות השלום הנצחי ירדוש מאת כל הממלכות ומושיליהן, לקבוע ועד של שופטים, כשלו בין העמים בכל הסכסכים והריבויה. מישל אדיר כקיסר רוסיה רוצה בשלום! עד ימי ניקולאי היו המלחמה והשלום בעולם כמעט הלוים ברצון מלכי רוסיה, כי הלא קיסר רוסיה הוא המושל האדיר האחד והיחיד באיחודה, המושל היחיד ואינו הלוי ברעף עיניו, גדול הלויה והעירי מראש את ששתיו ברברי המדינות ואת עתידות כל העולם במרה שהם תלויים בו. ונהנה בא ניקולאי ובשרה בפיו, כי הוא מצדו מתעב את המלחמות והוא נפשו לסמך ככל סמכוך על הועד המפשר האינטרנציונלי, והקבענה הממלכות באויה מקום בהכנס כלן, אם כן השלום בטוח. לא בנחנו העמים במטה ובזמנים בשלום תומיד לראך ימים, ויהיו מראש אחרי כל הבטחות השלום, שנשמעו בעתים שונות מפי מושלים, הן סכנה המלחמה נשקפה בימים ההם רק מפאת מורח ואם קיסר רוסיה, מושל כל המזרח, רוצה בשלום מי זה ישנה רצונו למלחמה. כוראי ותר כבר על כבוש מדינות חרשוה, שיכל לצמוח מזה סכסוך חרש. ארבה, אף בהיות סכנה מלחמה במקום אחר, יוכל קיסר רוסיה בענו ובהשענו הרבה להכריע לשלום. כבר דמו הכל, כי בימינו תמאנה הבטחות הנביאים, להיות שלום עולם בהכל. ופי פלל, כי עוד מעט וקיסר רוסיה עצמו ילחם את המלחמה הגדולה בכל ממלכות ורוננו וקרבנותיה ירבו מאשר בכל יתר הממלכות, שראו עינו בני ורוננו, והמלחמה תארך ימים רבים ומלכות גדולה כרוסיה הרבתי בגוים תרגו תחתיה ותחיה צפויה בימינו לנפול ולהרס, ככל הממלכות הכבירות הכלתי טבעיות, כמלאת ספקן, בהמלא סאתן, כהגיע כוכב הצלחתן למרום קצין! הזמן הורה אותנו אחרת. הקיסר ניקולאי הוא אמנם בעל מדות טובות ובעל רצון טוב; אבל חסרים לו הרוח הכביר והרצון האמין, הנחושי גדול כמוהו, להפיק זממו ולהביא את רצונו ליוני מעשה. ועבריו ויעצויו הסוככים אותו משהמשים בטומו זה, לנהל את הממלכה ע"פ חפצו וע"פ יצר לבב ובאין אחריות מעשיהם עליהם.

כי אם על הקיסר בעצמו, המושל יחיד" ע"פ חוק הארץ, הם מופלים אולה על אולה, מחים מפל על מפל, ומנחים לקיום הממלכה הציגויה העצומה מסכסוך אחר מסכסוך. ובדרכם זה נהגו את רסן הממשלה נגד רצון הקיסר ולרעת הממלכה ויושביה והיום עומרת הממלכה הגדולה, המפילה חתייה על כל העולם, על עברי פי פחה, ורצונו היפה של קיסר רוסיה ודברו הטוב על אדות שלום נצחי היו כחלוס חיוון לילה. גלוי וידוע היום, כי הקיסר ניקולאי וגם רוב המניסטרים הרוסים לא רצו כלל בכבוש מאנדוריה וקורעא ומכל שכן שלא רצו במלחמה עם יפאן, כל כבוש מאנדוריה והשמשם הפשרה עם ממלכת יפאן, שהוצאותיהם יחיה המלחמה, נעשו נגד רצון הקיסר והמניסטרים. נסוך גדול אחד ממשפחת הקיסר ונסיכים אחרים בעלי מיליונים ובהנכם גם האומיראל אלעקסעיעווי ציב המזרח הרחוק, השקיעו כספם בקורעא ומאנדוריה, בעושתם שם עסקים, שקונו לרכוש על ידיהם הון רב והמה הכריחו את הממשלה בנכליהם, לכבוש את מאנדוריה ולשלוח יד גם בקורעא ולספחן לרוסיה, למען יהיה כספם ועשרם העתיד בטוח. כל דבר המלחמה וכל הוצאותיה הרעות: מות רבבות בני אדם ביסורים קשים, אבדת אלפי מיליונים ורובל של זה העמים שונני רוסיה ואולי גם הריסה ממלכת רוסיה, שבנו אבות ניקולאי בעמל און קץ, כל אלה הם איפא רק תולדת אהבת בצעם של אינו נסיכים רשעים, שלולים העולם וחיי מאות אלפי בני אדם והון כל ארצות רוסיה וקיום הממלכה - כל אלה קלים בעיניהם מממונם, שבעבורו הניחו את כל אלה על קרן הצבתי המליצות, הגנה על ארץ המולדת, המלחמה בעד הקיסר ומלכותו, והצלת כבוד האומה, "בעד חרות", כל אלה אינם שייכים במלחמה הזאת. לא בעד הקיסר, לא בעד ארצו, לא בעד כבוד האומה ולא בעד החיות ולחמים צבאות הרוסים, אלא בעד רשעת אלעקסעיעווי וסיעתו, שההאוו תאוו, לעשות הון רב בקורעא ודרך אגב להרחיב את גבול ממלכת רוסיה ולהרחיב קרנה. ע"כ השעת אלעקסעיעווי את הקיסר ימים רבים בכזבים, השיאחו ויוכל לו, עד שבמל הקיסר החלש את דעתו ואת פרינציפיו וילכד בפת, וגם עתה אין לו העוין, להסיר את אלעקסעיעווי משאונו ויסתפק במה ששלח לשרה המלחמה כצביא אחר, קורופסקין. לא הקיסר ולא העם היו צריכים למדינות הזרות האלה ואף היום לא יפסיד העם כלום, אם תצא מדינת מאנדוריה מתחת יד רוסיה, אבל עתה לא לכבוד הוא לממשלה לסגת אחר. מימי נאפוליון ואילך לא נשפך דם אדם על

שרה קטל בודון אנשים אחרים, כמו בהמלחמה החרשה הזאת. בכל המלחמות, שהיו בימינו, נלחמו העמים אם כשביל חרותם, או כשביל איוה אידיאל כללי או עב"פ כבוש איוו מדינה, שהיו צריכים לה או שרצו לפתחה כשביל ההשכלה והמסחר, לחקן העולם. אבל במלחמה הזאת אין כל אלה. היאפאנים לא הציקו לרוסיה. רוסיה אינה יכולה להכניס כל השכלה לחינא או לקורעא, כי העמים ההם הנם בעלי הרבות נבוהה מזו של הרוסים, שערים למסחר הכללי אין לרוסיה לפתוח שם, כי השערים נפתחו כבר ע"י אחרים, רק לצבור הון. חיותה תאווה נספחה אחרים ובשביל האוה בצעם וילוכו מיליון בני אדם על שדה קטל, ולאנשי הצבא הרוסים יאמרו, כי הולכים הם להלחם בעד ארץ מולדתם נגד האויב, ואסור להפקחים שבתם לשאול: אינו ארץ מולדת רצו האויבים לקחת מדינתו? ומי אויבנו? הלא האויב הוא אלעקסעיעווי וחבריו, ועכרי רוסיה ובוגדים במלכם ולא המקאוו. אוסללים! ועוד יותר אוסללים הם אמינים היהודים, המשה עשר אלף איש, שנשלחו גם הם למלחמה, להלחם בעד ארץ מולדתם. אינו ארץ מולדת להם? הלא הארץ הריא תקאה אותם, ואל מאנדוריה, שבקש אלעקסעיעווי לרשתה לא הניחו בעת שלום לשום איש יהודי. ללא, וכעד מי ולמה נשפך דמם? הלא למשל תאבר מלכות רוסיה ומדינותיה החלקנה לשבע ממלכות - האם יפסידו היהודים? ככל זאת אינם נוקמים וגושרים, בנפול אויבם לא ישמחו, המה ישתתפו בצער רוסיה ומרימים תרימות כסף גדולות, ועוד ועילולו עליהם שונאיהם כי עוזרי יפאן הם.

עוד לא התחילה המלחמה המכריעה העקרת וכבר נראו הוצאותיה, אחרית המלחמה, שככל אופן לא תוכל להיות טובה מאד לרוסיה, כבר השליכה את צלה השחור לפניה. את מבחר ספינותיה אבדה רוסיה וכל כחה על הים אפס ואין, בעוד שהאויב מוליך ומביא את ספינותיו בכל הימים ומציר ומציק לכל חפי רוסיה בטוחה. מעט אנשי החיל, שהיו לרוסים בקורעא הצפופית, יהיו נטונו אחור, כי חסר להם צויה. במחנה רוסיה במנדוריה פרצה מופה, חלוליע ושיפוס מפלים אלפים או רבבות מחיל הרוסים, היוקר ברוסיה עצמה יאמיר ולמאות אלפים פועלים אין לחם, המסחר ומקח וממכר נפסקו, ועמים אחרים נבנים מחרבן רוסיה. אנגליה משהמשה במכות רוסיה ומבצרת לה מקום בטו ימ, אשר חשכה אותה רוסיה לגבול השפעתה. מעתה לא יהיו עוד לרוסיה חלק ונחלה בטובט לעולם. גם השפעת רוסיה בחצי-האי הבלקני חדלה בגלל המלחמה ואת מקומה ירשו אוסטריה ואיטליה.

פיליטון

חיימ'ל

בלילה. אפלה וקוי אור מתערבים יחד; אין חשך ואין אור. הכתלים, הרצפה, הספון וכל כלי הבית, כלם מכיסים באור חור ככסף. ובחורץ גם הגנות, גם האילנות, גם הארץ מבולים במקוה של קוים כהים, הנובעים ממקור הלבנה הנפגמת... מסכיב השלך ת. דומה שהמונה בריה בפני עצמה, ממששים אותה ב ממש. אך לפעמים נשמע מחוץ קשקשו ענלה, יגולון, קול השעון או קול מסרקותו של שומר חורב.

של חיימ'ל נדדה בלילה ההוא. הוא ילדים. אינו כבר ילד, לפחדו בחשך חקיק את אמו, שתדליק לו את שיתח רעתו בכוננה סן השינה, שיתח הערפל והדממה, לחשוב על מה לפנים ומה לאחור. מחשבות, שאין להן סוף, כמדבר באורה מתעם להוצי בנה יאחות

בתן עד שהרפינה ידיו וישקע עמוק עמוק בתרום השינה, והיפנו ושעשענו על ברכיו, ויבשם את חלומותיו בתמונות מזרות, העלויות בצעיף של סוד.

וגם עתה הוא מגרש את התנומה מעפעפיו בכונה. לבבו מלא היום גענועים והרגשות של רחמים וצער, מאד מאד הוא מהגנעו לחמול ולכבות במסתרים על הצער הנצחי, המתהפל כנחש בלכות בני האדם מיום שעזב את הארץ הראשון את שער נן הערן, תנונו היותר גדול הוא, לנהח באיזמל את עגמת-נפשו לפרורים קמנים, להתכונן עליהם, לרדת לעומקם ולהגיע עד הכליהם.

ובכן הוא שוכב על מטוה — וחושב.

מעשה אחד ממחזות החיים רקד עתה במחו ולא נתן מרנוע לרוחו. לפני עניו, נער עברי קטן. נמוך הוא ממנו; אבל נכר הופט, כי גדול ממנו כהרבה בשנים. בניו קורים, גופו צמוק, צננים, חטוטה לא מפנים ומאחור, גן עורו עפרורי בקלף. שתי אצילי ידיו משולבות תחת גבנונו, כאלו יחפוץ להסתיר על ידיו זה את מוטו מעיני העוברים והשבים. הוא הולך לשוח לפנות ערב יחיד.

והימ'ל בעצמו הולך ג"כ לשוח ביחד עם רבו ר' קלמן, יהודי מסובל בעל זקן מנדול, ארום ומסובך. חיימ'ל הוא תלמיד מקשיב, בעל שכל ישר ומכין כל דבר לאשורו. רבו הוא לסמן מופלג, עוקר הרים ומחונם בסכרא, רמי חוספת על תוספת ומשנו, משך

והענין הנמוף משפתי ר' קלמן הוא ענין עמוק מאד. פלפול בכוננים, תגרי רדוד" (ב"מ ט"ו). ר' קלמן יורד בה לעמק, ועולה למרום, מתהפך מצד אל צד, מקשה ומפרק, מדוע "שטח" ומדוע "חורו". אויס חיימ'ל אינו הופט בלום מן הסוגיא, אך יראה לפניו את התגנים הללו, המלאים ערמות כשועלים, רצים הגה והנה ברחובות לוד, בדמות יהודים כחוש בשר, בעלי זקן מחודר ועינים משקריות, הלוטשות אך לרמות ולערום. ורבי מרפון הנהו יהודי-יפה רחב הכתפים, בעל זקן רחב ולבן, הוא הולך ביניהם וספר עב הכרש בירו, פתאם הוא מכח בכפו הריבבה על הספר בחוקה לאות דממה. אחרי כן הוא מתחיל בקול רם: "רבותי! שליש למקח במקום שתיים למקח!" כל התגנים מסכיבים, רומזים בעיניהם זה לזה, ולבכסם מלא הנאה ושמשחה,

שתי הממלכות האלה נועצות עתה בדבר גורל אלבניה ומקדון, עוד לא התחילה המלחמה ונוק רוסיה כבר גדל ועצם עד מאד.

יותר הממלכות רואות ולוקחות מוסר. זה הצד הטוב אשר במלחמה, הרעה הממלכת הוא. הממלכות רואות, שככל אופן לא תריוח רוסיה בלום מהמלחמה רבת הקרבנות והנוקם, והן כמו מהרהרות בתשובה ומקבלות על עצמן, להשמר מאד ממלחמה, זהו מעם כריתות הבריותה, שעצמו זה עתה ברוב הממלכות, לתכלית חזוק השלום בעולם, הממלכות מתקרבות זו לזו, ככשבים כנבא עליהם פחד האוב. כלן כמתדלות להרחיק פחד מלחמה כפי האפשר.

פרנציה עשתה אמתה עם אנגליה אויבת רוסיה והחלטה ביניהן כמעט בחבל את כל צפון אפריקה בשלום, למען לא יבאו הממלכות, שבין שתיהן בגלל הארצות האלה לידי מלחמה לעולם. עד כה לא חזלה פרנציה לערער על כבוש ארץ מצרים על ידי האנגלים ועל השפעת האנגלים במארוק. עתה בשביל פחד המלחמה עשו שתי הממלכות פשרה ביניהן, צרפת הותר לגמרי על מצרים והכיר את שלטון אנגליה שם ולעמדת זה הותר אנגליה על השפעתה במארוק והתן את פרנציה לעשות במארוק כרצונה. פרנציה תלוה כסף לממשלת מארוק, שתשעבר לה את כל מכסי הנכסל ובכל בתי גביות המסכ והמנו פקידים פרנצים, החת אנשי צבא השלח פרנציה פקידים המסכ, לכבוש לה את המדינה. כן המנהג היום. פה מקימים את הפוסק, וכמהו הרבותם לאתים — לעמים קרי.

גם המלחמה, שהיתה נכונה להתפרץ בין טורקיה ובין בולגריה, נעצרה. גם שתי הממלכות האלה במורת הקרוב נבחרו מפני הלאות המלחמה ותמהנה ותעשינה שלום ביניהן. בולגריה התחיבה, לבליה תה מהיום והלאה לבני ארצה לעבור את הגבול להחזיק לגדרי המורדים במורקה ובלבלי ת לעזור את המורדים כנשק ובצידה. ומורקה התחיבה, להחזיר את גולי המורדים אל נחלותיהם ולבנות את בתיהם ושלא להעניש רק אנשים, שהיוק לבנינים, למסלת הברול ולבני אדם בינאמיט.

גם אוסטרליה ואיטליה עשו אמנה ביניהן על ידי המנוסטים שלהן לעניני חוץ, שנבחרו באצטא. את פרמי האמנה אין לדעת, אך משערים כי הן על אדות ההתאחוות בנחלות טורקיה, כשיהיה צורך להכניס שמה צבאות חוץ, להשקיט את המרד. באופן כזה תלכנה אוסטרליה ואיטליה ביחד, למען תקח איטליה גם היא חלקה בשלל ממלכות טורקיה היורה תשחה. האמנה כלם מחליקים לשונם, וקוראים: "טיב, טוב!" ויביטו כבו על כעלי-הבתים, שהם בעיניהם חמורים פשוטים. אולם ר' שרפון עומד עדיין במקומו, ומסב פניו בנחת כלפי כעלי-הבתים, ומכריו עוד הפעם: "גל היום יכולים לחזור!" ואי קם שאון בין התגרנים וכלם מתחילים לצעוק כאחד "לא, לא, אנחנו מתגנדים! האחה בא לגור ויחפץ לעקור מנהיגי הישרים מני קדם". והרב המהומה והשאון במחו של חיימ'ל.

אולם מיד, כיון שראה את הגבן האומלל, הצועד כל כך לאט, ופונה בעיניו לכל צד בנחת, אז נצנעה בלבו רחמנות אין חקר, וכל יודע הטבע עם נצניו וצפריו, כל שער לוד עם מחריו ובעלי-בתי עלו באי, ויפנו מקום להגשי לכו הרך כדונג, תאב היה מאד לדעת, מרוע יסיל לברוך? האם יתיבשו חכריו ללכת עמו? או אולי בורח הוא מהם ומחברתם? או אולי אין לו רעים כלל?

— ולולא שהלכתי עם רבי הייתי מתקרב אליו — הוא חושב בלבו עתה.

— חפץ הייתי לרבר אתה, ולשיח עמו יחד, להיות לו במקום צד, אבל יודע אני ברור, שאך אמתלא יבקש לי באמרי שהלכתי עם רבי, לולא היה הרבי עמי בודאי מצאתי לי אמתלא אחרת — הוא חושב הלאה.

וכאן הוא שואל את עצמו: מה הייתי עושה לו בשוחחי אתו? האם הפנתי את עצמו שאין סוף

הואה היתה בעתה ובזמנה, כי סערות הרוחות באיטליה נגד אוסטרליה נברה מאד בימים האחרונים. האיטליקים, אשר בגללות מרעם ומרעונם אשר באוסטרליה, דורשים להקים להם אוניברסיטה איטלקית כפריעטם וממשלה אוסטרליה מאמנת לעשות זאת, כן העשה מריעטם בזה לעיר איטלקית ממש ותאבד לגמרי את הכונתה האוסטרליית, אשר לה בתור עיר החוף האחת אשר לאוסטרליה.

מלבד זאת, עשהה איטליה אמנה עוד לפני זה עם פרנציה על אדות מדינת טריפוליס אשר באפריקא ממול חצי האי האיטלקי. פרנציה מחלה את המדינה הטירקית הזאת לאיטליה, שתבא לנחול אותה כעת מצוא. והאמנה הזאת בין שני העמים הרומנים תנבר עתה עוד יותר כבווא בקרוב נשיא הרפובליקה הצרפתית, לבקר את מלך איטליה.

באופן כזה כל הממלכות הגדולות באירופה מחוברות ומעורות זו בזו בכריתות ובאמנות. בתחלה עמדו כעלי הברית המשולשת (גרמניה, אוסטרליה ואיטליה) ובעלי הברית הכפול (רוסיה ופרנציה) כשני מהנות צוררים איש לאחיו. עתה כמעט כל ממלכה מהמנות האלה כרתה ברית עם ממלכה אחרת, שאינה מאותה מהנה וכן אי אפשר עתה שתפרוץ מלחמה באירופה עצמה.

גם מאת הבריות האלה יצאה הישפניה כבושה וכלמה. בענין מארוקו הישפניה היא בת מצרא, כי מארוקו היא מול הישפניה וכבר יש להישפניה מושבות במארוקו מן הימים הקדמונים ועתה חלקן אנגליה ופרנציה ואיטליה את כל צפון אפריקה ביניהן ואתה לא יזכו ולא פקדו. היא נשאתה גלמורה. ונוסף לזה התפרצו מרידות ופרעות בהישפניה עצמה בקטלוניה. וכבווא המלך הצעיר לברצלונו ירו עליו, וינצל במקרה. גם את ראש המנוסטים דקרו וינצל כמו בנם. מאות אלפי פועלים הולכים בטל ורוח העם על הממשלה ועל המלך הולך וטוער.

על המצפה.

המחלקת.

כמה לעג שפכנו, אנחנו העברים הלאמיים, על "כעלי-הבתים" מהפוסם הרגיל ועל כחות החסידים על דבר המחלקת הרגיל אצלם. לא היו לנו די מלים, לבטא את רגשי הבוז, שגננה להם ולרבותיהם ולסכסוכיהם, שעניי המצבור הכלליים וכבוד האומה

לזו? האם עזבתו לשאת התרמיל שעל גבו? האם היה נוח לו בשמשטי בידי את פצעו?

וכאן מתעוררת בקרבנו שאלה אחרת: האם אין כל רחמנותו וחמלתו נובעת מנוקס האחיבה העצמית? האם לא ירגיש הענוג בענמת נפש? האם לא יחתור גם עתה להתעמק ולהתמוגג בים של חמדה?

הוא יודע בעצמו, שמכעלי "השחורה" הוא מעודו יחבב את הציוה ויבקש את הצעד. ספר "שארית ישראל", "יון מצולה", "עמק הכבא", "שבט יהודה", ו"יוספי" הם חיי רוחה. נשמתו מתאחדת עם גשמת אבותיו בימי הבינים לשלשלת אחה ארוכה של גדודים ותלאות. הוא מניח את כל רגשותיהם, ובמסתרים תערוג נפשו לשאה ולסבול על קדושת השם ולהקריב את עצמו קרבן על מזבח עמו.

יום יום כבוקר הוא מורה להקב"ה בלב תמים "שלא עשהו גוי" ושעשהו בן לאותה האומה, שסכלה כל כך היבבה, הרבה.

והוא מתעמק בתעורת ישראל, בתקותיו ושאפיותו לעתיד. — רכש"ע, עד מתי ישאו ויטבלו שארית בניך? מתי יהיה הסוף? מה החפץ, שיחמו כלם חלילה? הלא תראה בעצמך, שמים ליום יתפק הרור יותר ויותר, ואין מי יעמוד בפרץ?!

וכשהוא שואל כל השאלות הללו את רבו, ידיהו בקש, באמרו, שאין זאת דאגתו ושהביש"ע יודע, בעצמו

סובלים נוק בגללם, כן היינו קובלים תמיד על ראשי הקהלות ועל גבאי בתי התפלה. ועתה אלה האחרונים שוחקים עלינו בכל פה, ובצדק. לא נרבר עוד מלענא, שילענו לנו צוררת המתבוללים והסוציאליסטים. אמרנו מה שתאמרו על דבר הפולמוס הידוע, שבין הציונים הרוסים, שפטמו מאיזה צד שרצו — אני מוצא, שלא היה מקום לריב האונגרא-החרקובי להתלגע באופן מכוער כזה, לולא אנשים ידועים, שיש להם חפץ במחלקת ל שמה, כלומר, שהמחלקת היא אצלם תכלית בפני עצמה. ישנם אנשים בין מחזורי הריב, הרוצים פשוט להבנות מחרבן ההתדרדות הקימת וישנם ביניהם אנשים — והם הרוב — המתלהבים להרבות מחלקת ולחוסף גפרית ופנת על המדורה, אך ככונה הבויה והשפלה — "למען היות כמו ה"ס"; הרי מחלקת בכל עם ולשון אופוזיציה, אובסטקוציה, דמונטסצריה אף אני כן. הרי מחלקת גם בקרב כל המפלגות החדשות, מחלקת בקרב האנוסימיטים כיגם לבין עצמם, מחלקת בקרב הסוציאליסטים באשכנז ובצרפת ולמה נגרע? צריך להשתדל להגדיל ולהרחיב כל חלוקי דעות וכל סכסוך בין אנשים פרטים בקרבנו, למען יתפתחו ויהיו לריב כללי, למחלקת, להתפרדות מפלגות הצורות אשה את רעותה ולנחמות יחד בהתמרות ובקצף גדול. ואנחנו נביט ונהנה מרוע לא? האינינו ככל עם העמים? ויותר מכל מחרחרי הריב הגדילו לעשות עתוננים, אשר תחת להשקיש ולהרגיע את הלבבות, לישר את ההדורים בדברים של מעם ופיוס כלפי שני הצדדים, עמלו בכל העת, שעברה מהקונגרס הששי, להבליט ככל האפשר את ההבדל שבין הרעות, לחרף ולגדף, בשם צד זה או זה, למצוא עונות בפלוני או פלוני, להסביר את הקוראים כי אין שלום, כי אי אפשר לעשות שלום, כי רק המחלקת נאה לנו, מלחמה עד שפת דם האחרונה. והאגרות קדו ע"פ מנגינות העהונים ותוספתה גם מצדן ומורות וקש למדורה, ואנחנו ציוני אוסטרליה ועמריב המערב, העומדים מרחוק, נאנחנו למראה השנעון המתפרץ ואין לאל ידנו להושיע, אנחנו הציונים לשם ציון ולשם טובה עמנו העלוב, בין מכה אמרי הן בין מכה אמרי לאו, לא ראינו שום חלוק בין מעשה ר' מענדל א., הנוקם בכל ההסתדרות הציונית ורועה להרסה בכעסו, יען הכלימיו ראש המפלגה, על המיחו דברים קשים נגדו — ובין ר' מענדל ב., הנביא בעקרה פלונית בחברה פלונית, הנוקם בכל אנשי העיר על אשר הכלימיו ראש הקהל וחוכר את הטקסא במחיר גבוה, למען הביא שואה על אלפי נפש או הולך ומלשין על כיה"ג, למען הסגרהו הפולציה. אבל בכל גדול עונם של א. וחכריו ועורריה

אך לנהג את עולמו, ושאם לפנינו נוחא — מי אנחנו שנהדרר אחריו? אמנם יודע חיימ'ל, שרבו ממי יהודי כשר המתפלל באסימות, אבל בעיניו משיח מואישיטת כלבו התקוה, וכן כמצות אנשים מלומדה יאמר אחד התפלה, "אחבה לו ככל יום שיבוא" בעוד שלחיימ'ל "אני מאמין" הוא אצלו עקר התפלה.

בכלל הוא מחויק את רבו לקפסה מלאה של בלי לב כלל. נאר של לפלול בלי נצוין אנדה. הוא מבין דברי אנדה כפשוטם וכבהם ממש, וישחק לפשט המלא רגש, שיאמר לו חיימ'ל.

גם עתה, בשעה שרבי המיץ לפניו את פלפולו העמוק, והוא התאנח על מראה הגבן, גער בו רבו בנויפה, כי היות, שלשוא ישחיה היום לפניו את דבריו הנעמים, ויזכיריהו דברי המשנה, המפסיק ממשנתו ואומר מה נאה אילן זה ומה נאה ניר זה, הרי זה מתחייב בנפשו.

חיימ'ל התפלא בלבו על רבו הפלא ופלא; אמנם להפסיק ממשנתו ולהתפלא על הדר הטבע נוחא דאמר, משום שמנח חיי עולם ועוסק בחיי שעה, אבל האם לדרם גם כן אסור בשעת הלמוד? היתכן? הלא רחמנות היא המרה הראשונה, שנשתבחו בת ישראל? והלא "ורחמיו כל מעשיו" כתוב, ועל זה כבר נענש רבנו הקדוש?

ובכן הניח מידו את רסן מחשבותיו, דאה מענין לענין, מנחשה למחשבה, ויכון במחשבתו את רגשותיו

שרבו ריב כבודו, כמות אני, שחיי כלם מחחמים על מעשיהם, גם אחרי שובם ריקם מווין והיו סבלינים על כעסם למוכה הכלל ולמען כבוד המפלגה וכבר היה שלום אמר בין הציונים על כ"פ עד הקונגרס השביעי, כי גם הם יודעים, כי עדיין אין עת לנו לריב ריב מפלגות, אבל בעלי העתונים השתדלו לשמור את המחלקה, למען לא תרפה חיליה. בכל עת שראו איזה אור, שחיי הרעות מעט, חרדו לנפשותם, פן יבא הדבר לידי שלום ואז — אין חסר למאמרים ראשיים, ובכל עת סכנה כזאת קם בעל המאמר הראשי ויתלה את כל הריב מבראשית ועמל למצוא מעטים חדשים ונמוקים חדשים למעשי ראשי מפלגות ועונת החדשים במפלגה המתנגדת, גם לחשבונות פרטיים היה מקום רחב ידים במחלקת המסכנה, אין לעוב שעת הכשר יפה כזו, לגבות את החובות באופן הנכון. פלוני מחרף את פלוני למראית עין בגלל דעתו בענין עתידות האומה ודרך אגב הוא נוקם בו על דבריו שבלב, שרק שני המתקוממים ידעו-אזהרה. והקהל השכלל סומד: מי ראה אלו, המפוארים, עיני המפלגה, יוצאים ולא יצא, ובכן כל ציוני מרגיש חובה לעצמו להתפתח לאחת המפלגות ולענות על ריב הכללי למראית עין, אבל פרטי באמת. וזוהי סבת המחאות והמתכתבים הרבים, שהלאו את הקוראים בעברים זה שבעה חודשים. כן רבותי, לא אונגדא, לא אולה הארקוב ולא כעס הרצל גרמו את המשכת הפולמוס המסוכן הזה, שיסודי הסתדרותנו רעשו על ידו, אלא העתונים, מתחרתי הריב ומסללים אותו, כמגדל חיה רעה בתוך ביתו, אשר כל הבא אליו בחוקת סכנה, לו חכמו ראשי האגודות היו שולחים מחאות לעתונים, לא נגד המתחמים ולא נגד המנינים אלא נגד — העתונים עצמם, המהמידים כריב וממשיכים אותו על חשבון עצמם ואינם נוהגים מקום לשלום.

הפסיכולוגיה של השנאה ליהודים ברוסיה.

לכאורה אין בין שנאה העמים לישראל במזרח אירופה לזו שבמערב אלא אופן התגלותה. במזרח היא גלויה ופשוטה, שם נוהגים עם היהודים כמו עם זרים עם שנאים ושונאים, נוהגים עליהם עול קשה, עול הגלות, למען ירגישו בכל צעד וצעד, כי אין צורך בהם, כי יוכלו לצאת מן הארץ, שאינה סובלתם; ובמערב השנאה מכוסה ובלועה. ע"פ החקיקים הכתובים אין הברל בין בעלי הדתות השונות, כנוצרי כיהודי חקה אחת ומשפט אחד להם; אבל ע"פ תורה שבעל-פה יש הברל למראית עין רק שגיאה או שכתה היא

מה שנמצאים בספרות העליונות, למנות יהודי למשרה גבוהה שהוא ראוי לה יותר כחברו הנוצרי, אבל הבקאים ברמזות יודעים, כי יש סדר ופקודה ומחשבה הלה בשכחה האות. גם במערב כמו במזרח נחשב היהודי כאלמנט זר בתוך העם, כשומר ושיח, העולים בנן ויונקים לשד הנטיעות הטובות. והחוק הכתוב הוא רק תיאוריה, הלה ואין מורים כן, חקי שווי הזכות נהנו במערב רק בכונה, למען ימהרו היהודים להתבולל בעמים, למען יפטרו מהם סוף סוף העמים, שעמלו לשוא שני אלפי שנה, להשמיד את ירע ישראל ע"י נזרות ושומרות, ע"י חרב והרג ואבדן, וינסו לפני חמשים שנה, אולי ע"י שווי זכות, ע"י שימשכו לפני היהודים לתוך חברת העמים ויתחתנו עמהם, תבא מהרה כליה לעדת ישראל. הלא היא עצת בלעם בבעל-עזרו; העצה הזאת הועילה למצאתה בארצות הנאורות ובערים הגדולות אמנם אבד לכנסת ישראל חצי מספרה, כמעט כל המשפחות החשובות וכל יהודי בעל כשרון מצוין נפתו להצטרף לכנסיה הנוצרית, למען הועלתם החמרת, אבל שאריה מסיימת עוד נשארה לנו לפלטה ושונאנו רואים וכועסים ויחרקו שן עלינו. לכן ככל האפשר ימנעו מלקים לנו את זכותנו, שהכסחו לנו החקים, אחרי ששווי-הזכויות לא עשה את שלוחותיו. — כן לכאורה השנאה אחת היא במזרח ובמערב. אבל באמת יש הבדל עקרי בין מערב למזרח או יותר טוב בין ארצות השנאה הגלויה ובין ארצות השנאה החמרתה, כי כפי הנראה אין ההבדל תלוי כלל במזרח ומערב או בהשכלה ובערות. ההבדל אחר הוא לגמרי. בא רואה, ברוסיה וברוסיה הארץ זנתה כיר זרים, שהנם הרוצים מן העם העקרי, והזרים אינם יהודים, אלא נוצרים, הזרים לעם היושב בארץ מושלים בהם כמות נפשם לרע להם ואיכלים את חלב הארץ וישלטו בכל עשר הארץ וטובה. על כן עיני השלימים הזרים האלה רעות כיהודים, העולים עליהם כחריצותם וככשרונם, פלו יירשו את מקומם בשלטון הארץ ויוציאו בלעם מפינתם. כל האומר שיש לעם הרוסי הסלבי ממלכה גדולה ואיריה אינו אלא טועה. ברוסיה מושלים אשכנזים, והסלבים עבדים להם. אתה מוציא שכל האששים, אשר להם המשרות היותר גדולות ברוסיה, הם בעלי שמות גרמנים. מן הצאר היושב על כסא פטר הגדול עד המניסטרס, הניצים, שרי הפוליציה, הנגראלים ויתר אדירי הממשלה, כמעט כלם אשכנזים מלידה ומכסף, שנמלטו לצפון רוסיה בימי מלחמת השלשים שנה. והם רודים בצפון רוסיה. ובפולנים ובפרינסיס ובסרטים וברומנים וביהודים ומכסידים על כלם את אכפס. אך

חלישה תכונתו, על כי לא התפרק בחוקה מכף רבו,

למען יעשה בהם שפטים וללמדם דרך-ארץ. אמנם יודע הוא שהנערים עצומים הם ממנו, אולם הוא לא יכול לחשוף להם עול כזה. והוא קורא את עצמו, נבל, מתוך נכבא-טוב-לב.

ומתוך הערבל מופיעות עוד הפעם נגרו שתי עיני הנער, והן מכישות עליו בבו ובשאט נפש, כאלו אומרות אליו: אך גבור אתה — כרבור כלבר.

ומתוך כעס והתגעשות הוא קופץ ממטתו מליביש מכנסיו ורץ הנה והנה יחף על הרצפה הקרה, להניח מעט את דוה כעסו וחתמו, הנוער בקרבו כלפיד אש.

לאחרונה פתח את החלון. רוח צח בא אל החדר, רוח קיי, הוא הביש לחיץ, והנה הכל כל כך שקט, כל כך שלן, עד שהתפשטה הטנוחה גם בלבו הסוער. עתה פונה ראשו למעלה, מול הלבנה השגולה, שמעמטה הקב"ה מפני שעקשה את פיה. בעיניו נדמטה לו עתה כאותה הגן, והכוכבים סביבה כאותה ה"שקצים", והם קוראים אחריה מלא, גבן! גבן!. והיא העניה צועדה לאש כבושה, ומבישה עליו באותן העינים פמש של הנער האומלל.

והיחיל סתמולא חמים גם על הלבנה, השומרת אחרות דרכה זה ששה אלפי שנה, ועדיין לא נרצה עונה... — מהי, מהי יהיה לה תקון? האם ננעלו לפניה חלילה כל שערי רחמים? אמנם ליטוה המשח

על היהודים יותר מכלם, יען כי את היהודים הסת יראים מפני כשרונם, פן יירשו את מקומם בממשלה ובעשר, אם יתנו להם רשות להכנס לבתי הספר הבינונים והגבוהים ולעבודת המלכות ולגור באשר ימצאו. הלא כן דבר בפרוש המניסטר לעניני הפנים פלעהווע לצירי קהלות היהודים, שהתייצבו לפני לפני שבעות אחרים, לבקש על עמם: רעו לכם, כן אמר פלעהווע, כי לא הקסר ולא אני נחשוב את היהודים לבריות שפלות מיתר בני האדם, אדרבה, נחזיקם לגבוהים עליהם, וכל הלחץ, שנלחץ אתכם הוא רק להגן על עצמנו, כי וראים אנחנו מפני חריצותכם וכשרונכם, פן תייושו את מקומנו. — וכן הדבר גם ברוסיה ובמדיה יודעה גם בגליציה. ברוסיה ימשלו יונים, אימלקים וארמנים על העם הרוסני יושב הארץ, ובעתם כי היהודים הרוצים מהם וגם הכינים מהם כעיני העם הרוסני, התחכמו, להכביר אכפס על היהודים ולכלתי תת אותם ללמוד בשום בית ספר אשר בארץ או להשיג איוו משרה או משכרת ע"י הממשלה, ישפילום עד עפר, יפקידום כחתי השדה, למען יהי השלטון כמות בידי הזרים הנוצרים הם, בגליציה ימשלו הפולנים המעטים על הרוסנים, היהודים והאשכנזים הרבים מהם, וע"כ יש גם להם סכה לפחד מפני כשרון היהודים, פן יקרעו את השלטון מידם בהגיעם לגדולה, ע"כ והנבלו לרבאם ככל אשר לאל ידם. — אמנם גם מעט השנאה במערב הוא הפחד מפני חריצות היהודים וכשרונם; אבל שם אם יסבלו היהודים לחץ, אז הלחץ הוא ע"י העם אדוני הארץ, הנלחם בעד קיומו ובעד ארץ פולדתו, ואולם ברוסיה וברומניה לא הרוסים כי אם הרוסנים לוהצים את היהודים וגזולים משפתם, כי אם זרים, ברוסיה — אשכנזים, שמושבע ברוסיה אינו אלא זה שלש מאות שנה, בעוד שהיהודים יושבים ברוסיה זה יותר מאלף שנה ולא עוד, אלא שהיו ימים (בימי הכורים), שיהודים משלו בכל ארצות ננב רוסייה, וברומניה — זרים שונים, שבל ארצות זה מקרוב ובהיותם נוצרים השיגו משרה זכות אזהרה ועתה הם רוחים את היהודים וישימום לזרים. אבל שונאי ישראל אלה אינם יודעים, כי בלחץ הזה, שהם לוהצים את היהודים, הם מאמצים את כח סבלונתם ומחזיקים את לבם לשאת להלחם, וכבואו עתה להושע, יעמדו היהודים לנס עמם והכל יכירו ויודו בעל כרחם, כי אמנם עם סגולה אחננו והסגולה היא הילדות הרדיפות, ואם יחלוק אדם על יתרוננו, יבאו פלעהווע ופברודנוסצעו ויעירו.

ש. מ. ל.

יהיה אור הלבנה כאור החמה, אבל אז הלא יהיה אור החמה שבעתים, כאור שבעת הימים, וסוף סוף הלא לא הסיר הקנאה מלבה. הבי לכ"ד-יגול. קבייה את אורה, למדוד על ידה את יתרון השמש, הצועדת בגאון?

— ובאמת גם הקב"ה בעצמו כביכול, יודע היטב צערו של "חסר"; אבל נזרה היא מלפניו... ואולי יתגוללו באוהה שעה גם רחמי עליה, אבל הנעשה אין להשיב... ולא לחנם צוה להביא עליו כביכול שיעיר ראש-חדש על חטא שמעט את הירח. ובאן מהרצוצה שאלה כמחי: וכאיה משפט

והגיון המעיט דמותו של הנער? ... באיזה ישר ובאיזה צדקה? הלבנה נכשלה באמרי פיה, ותשא עונה ובכל זאת פיה אותה ויוסף לה את הכוכבים, גם זכה אותה, שעם ישראל ימנו לחדשה ירחים ומועדים, מלבד מה שיקרש אותה בכל חרש וחדש. אבל מה חטאו של הגבן האומלל? ... היתכן, אית דינא בלא דינא, ח"ו?

ומה נורא הוא הקרבן, שעליו כביכול להביא על היותם הזה! מה נורא! מה נורא!

— אמנם קרן קימת לו לעולם הבא. אבל היש השלומין לצער? היש גמול לרעותו, שנתפרקי ויפלו לים הגדול, שאין לו סוף? האפשר להחזיר אנות למקומן, ורמעותו למקורן?

והוא חיימל הקטן, מרגיש היטב היטב, עמוק עמוק את צערו של הגבן עד דכדוכה של נפש. הוא

של בעל-למוס האומלל הזה. מה הוא חושב? מה הוא הונה המיד? באיזו עינים הוא מתבונן על התבל ומולאה! באיזו עיני קנאה הוא מתבונן על יו, ההרוד בלבשו, חוקף כחמר והאדום כתפוח! איזו מין חשכות שורה בלבו הנפצע, כמה מרירות ומלח סדומית פזור על קרע פצעיו!

— אָלֵי, אָלֵי, מאה מיתות ולא קנאה אחת! הוא הלך הלאה עם הרבו, ר' קלמן, אשר ראה, כי משיף הוא לאוזן חרשה, הפסיק פלפולו במנגת לב, ויסתפק הפעם לראבזו בשכחה במלה. הגבן נעלם מנגד עיניו וחוט מחשבותיו נפסק גם כן, ויתענין בחמימות בהשיחה עם רבו. אולם בחירתו הכיתה, הופיעו עוד הפעם הבער האומלל נגד עיניו, נאנח באנש, מעיניו הבריכו מכתיו חנינה, כמבקש על נפשו. סביבו עמדו שני נערים שובבים ויהפופו על-גבנינו.

כל הדם שנגופו זרם פתאום בשטף ללחיינו. כעס אין חקר הרעיש כל עצביו למראה הזה, הוא חפץ לחלץ כפו מכף הרבי ולעשות נקמה בחסרי-הלב הללו. אולם ר' קלמן, שהביא את נמנתו, הסתפק כמה שנוער בתנערים מרחוק וברמזו במקלו ויברחים מעליו, בעוד שהחזיק ביד חיימל בחוקה, וימשכחו הלאה הביחה.

והוא אינו מביין, איך לא יכול המחזה לעשות רושם על לב רבו. והוא מהמרמר וכועס על עצמו ועל

מכתבים מרוסיה

זיה רעה בדמות אדם.

בשבת חול-המועד נתפש בלודו (פולניה הרוסית) הרוצח קונספטמן דרזאוגא. מנהגו היה זה וזן רב, לרצוח משפחות יהודיות שלמות בשבת, בשעה שהנכרים היו כביהכ"מ. שכבת חותמ"פ, בשעה 11 לפני הצהרים, נכנס הרוצח לבית היין של וולף בולווא בלודו. בחדר הבשול מצא את אחות בעל הבית הגדל בולווא ויכנה על קדקדה כמוט ברזל עד נפלה לארץ בלי רוח חיים. משם נכנס לחדר הראשון ויך את בעלת הבית מרים, אשה בת שלשים שנה באופן זהה. בחדר השלישי מצא את המשרתת הנוצרית קאליסמא ויך גם אותה, עד שלא נותרה בה נשמה. לקול הנשים המוכות התקבצו שכנים בבית והרוצח נמלט. כאשר רדף אחריו השומר ירה עליו הרוצח ממקדחיו וינס. אך רודפו רבו ויבואוהו במצוקה ויהפשוהו. שלש החללות הובאו לבית החולים והמותנה שם. בכיסים הרוצח נמצאו סכין מחודד, מקדח בעל ענש ריחתי ומצח ברזל, אשר בו הרג את שלש הנשים בשעת החקירה והדרישה הורה הרוצח בגאווה על עונותיו. נאווה מוכנה הישב. כארץ שהריגת יהודים בה מצוה היא, שמצוים עליה במקום גבוה וממקום קדוש, אך לא יתפאר איש בעד כזה, כקיום מצות רבות כאלה. הוא הודה איפא בגאווה, כי הרג, לא רק את משפחה בולווא, כי גם לפני חדש ימים את המשפחה היהודית יענשו ושמירט ועוד כשפחות אחרות לפני שנים. ההשוממות ותמיה העירה הוראה, שהרג את האשה היהודית בראון אשת בית הארשת עצי קורק. האשה הזאת נשחטה בביתה לפני שנה, ואישה, וקן בן ס"ט שנה היה בבית הכנסת. בשוברו הירוש קול צעקה גדולה והשכנים התאספו לקולו ובהוץ השכנים עם בני האשה ההרוגה מאישה הראשון כתבו כלם ששנה על הוקן, ובה כקשו לאפרו כבלא, כי הוא חשוד בעניניהם על הרצח, כי התקופט בכל עת עם אשתו וכמה פעמים התרה בה, כי יעשה קץ לה. המעם הזה הספיק להשופטים לשפוט את הוקן משפט רוצח אשתו ולהגלותו לסיביר לארבע שנה. בשעת גמר הדין שאל ראש השופטים את הנאשם מדוע לא יודה על פשעו, אחי שהכל חשדים בו ויש ראיות לאשמתו. הוקן ענה במנוחה: עשו אדוני עמי מה שת-פצו, אני לא אומר לא הן ולא לאן, "לאו" — כי לא האמינו לי ו"הן" לא אוכל להגיד, כי לא אמת היא. עתה נוכחו השופטים, כי דרזאוגא הרג גם את אשת בראון, והוקן יושב בגולה ועובר עת

עבודת הפרך זה יותר משנה. כן נאמר בווארשא יהודי צעיר בחצר שהרג את — אחווה ועתה נודע הרב, כי דרזאוגא רצח גם את אשתו. ופלא הוא, כי מכל הרציחות האלה לא היה להרוצח כל שלל וכל הועלת חמיר, כאשר שאלוהו על זאת ענה: מה יכולתי עשות אם כל החללים השכילו להפקיד כספם באוצר. כאנג לפני מותם? — אלה הם גדלי רוסיה! גדולי הממשלה יחנכו את העם כאכזריות, באהבת בצע, כבערה, באסונה הבל ובמזמות רשע וחמס, וממשלה כזאת רוצה למשוך בכיפה וקראה ליפאנים ברברים וחוסמים. ההיסטוריה הכרויה, כי הם ברברים וחוסמים. רכבות בני אדם התקבצו ברחובות לראות בעיניהם את החיה הרעה בדמות אדם, שעשתה את כל יהודי לאדו בלתי בשוחים בחייהם זה ימים רבים; כי נהלו אותה לכל המקומות שעשה שם את "מעשיו". בכל רצח ורצח שעשה דרזאוגא מצא המיד די פנאי להמלט ולהסיר מעליו כל חשד ולגלול את החשד על אחרים. כאשר הרג את משפחת אדם ינשט לקח את גברי הלכן של ההרוגים וילכלכם בדם ויביאם אף דירה חתן יענשו הוקן והחשד נפל עליו, אך לאשרו יכול הצעיר להוכיח, כי לא סר בעת הרצח ממקומו. כאשר נהפש דרזאוגא השיכחו ראש השופרים בתא מיוחד ויושב עמו בתא את אחד שוטרי-הספר בערימה, למען ידמה האסיר כי רוצח כמנהגו הוא ויגלה לפניו כל לבו. וכן היה השופר פתח: בני רצחתי פלוגי וחונני ואקא שללם יונם דרזאוגא ספר את כל גבורותיו וחכמתו והחבלותיו. בהיותו בן י"ח שנה הרג את אביו. את האשה בראון הראבק זמן רב, כי אשה בעלת כח רב היתה ובסוף כאשר נבר עליה ויהרגנה מצא אצלה 39 קופיקות. זהו שכר עמלו וכן בשום רצח לא עשה עסק טוב. פחד נפל על כל הנשים היהודיות בעיר ומה יסבלו מאד העניים והחורים על הפתחים, כי כל המעונות סגורים על מסגר ואין נוהגים שום דבר לבא אל הבית. כי כאשר נגלו הרציחות החלו העניים לדרוש צדקה בקול נגיד ומצוה, כאומר גם אנו גבורים כדרזאוגא.

מהעולם הציוני.

שני תקנות. חברת "חובני ציון" בארעסא, הגדולה בכל החברות לציון שבועלם. שהיתה תעודתה עד כה ע"פ תקנותיה המאושרות, לתמוך בכסף בידי הפועלים והאכרים היהודים בסוריה ובארץ ישראל, שנתה עתה את תקנותיה באספה הכללית. שאספה כיחוד לדבר הזו. ע"פ השנויים שהיה מעתה החברה הזאת חברה לקולוניזציה ולא לתמיכה ולא לתמוך את הקולוניסטים בכסף מוצק. המשחית את מדותיהם ועושה אותם לפושטי יד ועצלים — כי אם בהוספת קרקע בהמות וכלים נחוצים. גם לתמיכה רשות לחברה לשלוח גולים לארץ ישראל, תחת אשר עד כה נדדו כלם למערב, וכנהל את הגורדים בעצות ובהוראת דרכי הנסיעה ותנאי הארץ. החי תחלק קופות לכסוף כסף לצורך נאולת הקרקע לבא"י. את הקרקעות, שתקנה הח' בכסף הקופות, תתן במתנה לקופה הלאומית.

קנין קרקע בא"י. אחרים מחברי "הועד הפועל הקטן מוציין יושבו שני שבועות בנוסעסמניפול לויגלי מלאכות נכדה. יש אומרים, שקנו שם חבל אדמה גדול על גבול ארץ ישראל. הם בעצמם ממאנים להודיע על דבר מלאכות.

ישיבת הועד הפועל הגדול. כיום ב' שבוע זה החלה בוית ישיבת הועד הפועל הגדול, מורשי הקונגרס מכל ארצות תבל. המורשים מרוסיה באו כולם ומתנגדי הרצל עמדו על דעתם באגף. הרצל צנוטה לשלום וכרכרו הרצינים משך את לב מתנגדיו להעתר לו ולענוב מעט את עקשותם. כוכחים נודע. לבי אנשים ידועים רחחו ריב ויגור מרזן מצד עצמם. ליד מורשים משתתפים בישיבות. הישיבות הן בסתר. ההתנגשות גדולה. עקר המנאמים והוכחים הוא ע"ד חשיבות פרטים, והמורשים מפריזים את מענותיהם הפרטיות עד מאד.

לו נסה אליהם דבר, לקבל על עצמם אחד מששים מעירו, או פנו כלם ערף, כן, כן, כלם הם עדה חנפים, חונפים את עצמם וחונפים את החולה, והוא החולה מרגיש היטב את השקר המוחלף, המקיפו מסביב, ולבו מתפרר בין הים הקנאה לרוב השנאה.

— הקנה אחת יש בעולם: ובערת הרע מקרבך... וכאן נבהל בעצמו מרעיונו זה, שתקפהו פהאם, שחוק גדול התפרץ מבין פתחיו. מה זה היה לי? איוב השני! את מי אדבר משפטים? האם הצדקה ביד אדם, לחבל מעשיו של הקבי"ה?

— הנוכל לבוא כסוד אליה? הנוכל לדדת לסוף דעתו?

— הוא יודע את אשר לפניו, ואין לנו להרהר אחרי מותו.

— מי יודע את שרש נשמתו בגלגול שלפניו? מי יודע מה שיש לו לתקן עתה? אולי יודה הנשמה שנית, למרע עונות ולמחר הכתמים, שנדבקו עליה, למען השוב לארונה ובה נקיה כלעומת שיצאה מתחת יד היוצר... אולי...

— אבל מה יתן ומה יוסף כל זאת לו? האם תשכיה הדיעה הזאת את צערו במעט? הירגיש את התקשרותו עם הגוף הקדום? הירגיש— העצם הקדם שבו את צערו עתה? היש חבור וקשר שישיכות בין מה שהיה ובין מה שהיה? אף צל של חלום, אף רשם של רגש אינו מחברו עם הגלגול הקדם. חדלון

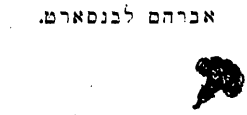
הלא הנהו עם עברי, ולכן הלא גם הוא מרגיש הרגשות כאלו על כל צער וצער. אמנם מלבושו נקי ושלם המיד, ממש כחזירתו מבית החיים, כובעו חרש, נעליו משוחרים, רידי אינן מלוכלכות, פאותיו סדורות לו גלגלים, וכלו נחמד ונעים. ועם כל זה כשהוא הולך לשוח בגן העיר, או כל שנגן נבזה קורא אליו: יהודי! ולבבו הקטן יחמץ בקרבו עד להבקע, דמו תוסס בקרבו, אצבעותיו מקופלות היכף לאנרוף, וארבע מיתות כ"ד אינן ריין לענש הערל הזה.

ואף על פי שיועד חיטול היטב, שאין לו לשענה כלל לדברי הנבזה הזה, כי גבוה הוא מעליו, נכונה הירח על כלב הנבזה, וחיוץ מזה, היא ברור הרבר בעיניו, שיהודי אינו ח"ו כנוי לבנאי, ואדרבה הוא מתנאה ומתפאר להיותו כן לעם הנבחר...

— ומה יאמר מעתה הגבן? ...

— באיוו יושר נהלה עליו התרמיל הזה? האם שאלוהו מקדם, אם יתפוז להיות חיים כאלו? בוראי היה מבקש חדלון גמור מלהיות ולחרול בבת אחת. — הלאות יקרא חיים? האם גוף כזה הוא סדור לנשמת הטה, שנחצבה מכסא הכבוד? למה חיים מרורים כאלו?

— מדוע לא מה מרחם? מדוע לא המתה אורו הסביבה בהיותו עוד יונק שדי אמו? ... כלם יכחשו לו, ירחמו עליו כלב ולב. ירחמו על עצמם, כל רחמנותם הקועה כשרשה של האהבה העצמית.

מקור ומרחוק.

שבר גדול לרוסיה. הסוכנות הטלגרפית הרוסית מאתמול כתיבה, כי אצל סוד-מאדום נסבעה ספינת-המלחמה הגדולה "סטרופאולובסק" וכל החיל אשר בה יחד-לשחיה, מלבד ארבעה ספידיים ובתוכם הנסיך הגדול קיביל, שנפצע. פרטי מלחמת הים החדשה אינם עוד. אבל כפי הנראה בא שבר גדול לצי רוסיה וחילה כנמל פורט ארטור. ישמעה נמוצה, כי האדמיראל מאקארוב נשבה על-היבאסאניז ויש אומרים שנהרג. והנחזותיים כמאזיזורה יתנפלו כפעם בפעם על חיל רוסיה ויפילו מהם רב. וכן חיינאיים, שעמרו עד כה מנגר כמעב הבנים, כפי הנראה יכנינו למלחמה. המון צבאות עם בחירי המפקדים יתקצבו על כבול צפון לחיות נכונים לקרב.

רדיפת הדת הקתולית בצרפת. ממשלת קומב בצרפת לא תרע כל וכל בכערה אחרי שלטון הרת ואחרי השפעתה בחיים, ככל הגרושים, שנרשה את הנזירים והנזירות ותסגור את בתיהם ומצודותיהם ותחרים את הונם לצבור, לא נחה עוד דעתה. עתה הוציאה מכל בתי המשפט את צלמי הנצלב ותצפנס בתי המזיאוס, לאמר, מקומם אינו עוד בחיים. אלא בתוך שכינת החמדה של הדורות הראשונים. יש לפחדו בן באותה מדה, שיבער עתה קומב אחרי הקלויקליס ומחויקו ישוב בקרוב הקלויקליס לכבודו הראשון, כל לחץ גורם לחת מתנגד, היראקציה תתעורר כאותו הכח שדחפה קומב.

רעד אדמה. בכל חצי האי הבלקני יהיה פעמים אחדות בחדש הזה רעד-אדמה חזק, שעשה נזק רב.

תכעורות. פעמים דינוכ והירוב בגליציה התיכונה התפרצו תבערות גדולות, מאות בתי אבות שוכנים בחוץ בערים ובחוסרי-כל, גם נפשות אדם היו למאכלת אש.

איתור מפתיע על הארץ. הפלימטר לעיני הפנים ברוסיה, יצרה ישראל, על פלחיה וועץ פקודת-סתר לכל הנציגים ושירי הפוליציה, כי עד שוב השלום בארץ על מכונו לא יגרשו שום יהודי, שהתישב באיזה מקום בחירת ואחרי כן נאמר לו המקום, כפי הנראה הכונה במקודה הוא על גבי הרוסאים היהודים ונגינם, שגורשו הפקידים בלי חמלה מן הערים הפנימיות, וכאשר נשלחו הרוסאים לחומה, מטעם כי אין לנפשתי האלה הרשות לשבת בעיר ומהם הפנימית רק בזכות אבותיהן הרוסאים, וכאשר אין הרוסאים עמקה, אין להן הרשות לשבת שם (זהו משפט רוס נמר). עתה מצא פלחיהווע, כי מלכות רוסיה היתה לזעזע ולקלסה בעולם ככלל המשפט המחוכם הזה, וצעירי היהודים נספחו ככלל המשפט הזה ומשפטים דומים להם עוד יותר לחברות סוציאליסטיות ובוולוציוניות וזה לא נעים לו ביותר, הוא יכול אמנם לגרות את ההמון ביהודים ולהרוג מאות יהודים זקנים, נשים וטף ככלל חמא בחורים אחרים קלי דעה, אבל בשעת המלחמה ורצה הוא למנוע ככל האפשר שפיכת דמים והתרנגות ברוסיה עצמה, וזהו גם מעם ההזרת, ושלה פלחיהווע לפני החג לכל ערי נגב רוסיה לכל הנציגים, לשמור טאד את השלום הפנימי ולכלתי תת להסית את ההמון ביהודים ע"י מכתבי הפלסתר וגלינות ה"גומיא" וה"גוביע ורעמא". בעיר רוסיה הדרומית היו נבונות פרעות והרנות ביהודים לימי הפסחה הנוצרת בקישתקד בקשיגעויו. בכל חוצות ארעמא וערים אחרות אספו צעירי אספות ויירשו דרשות ויחלקו חנם עתונו של קרושעוואן ומכתבי פלסתר וכרוזים, אשר יסמרו שעת בשר אדם. בהם דרשו הכותבים בשם הנצלב ובשם כל הקדושים, לקום על היהודים לאבדם והשמידם ולהרית כל זכר להם, כי הם הם אויבי רוסיה ורעועים מן היפאנים, רק היהודים הסירו את אייביתם ואת האמריקנים ואת היפאנים כמלכות רוסיה, למען נקום בה נפש קשיגעונו, היהודים שוחטים ילדים לספה, היהודים אוספים כסף בשביל היפאנים ועוד דברים מרניים ונוראים כאלה. מיליוני אברים ופועלים קראו את הכרוזים האלה כבונה ובאמנה שלמה ויהיו נכונים כבי לימי החג לעשות ככתוב בשם הדת ובשם כל שלומי אמוני הרוסים, ופקידי הממשלה והשופרים ראו את הציוקלרים נחלפים בסומים ואת העם נכונים להרג רב

ואת היהודים חרדים ורועים ומבקשים ישועה מסמברובי ולא מחו כמסיתי העם. יהודים רבים ברחו מארעמא. כסף התעשת פלחיהווע וישלה פקודה צמרצה, לכלתי תת להסית את העם ביהודים, כימים רעים לרוסיה כאלה אימה מסגי על הארץ.

גרינר הגדול. רומי וכל העולם הקתולי חגגו בשבוע זה הג יובל גדול, בהמלא אקף שלוש מאות שנה למות האפיפיור גרינר הגדול, הנקרא גם גרינר הראשון או הקדוש. האפיפיור הזה, אחד ממיסדי הכנסיה הקתולית, שהביא את הספרדים ואת האנגלים תחת כנפי הכנסיה וייסד את המלכות המדינית של האפיפיורים, היה באמת אדם גדול ברוחו ובמדותיו ולו היה הוא למסות לממלאי מקומו ולכל העמים הקתולים בדרות הכנאים, לא היה ישראל סובל כל כך צרות ותלאות בגלותו. הוא היה לא רק אבי הכנסיה הקתולית, כי אם גם אב חמון לישראל החסיה תחת כנפי המלכות הנוצריות. הוא שמר ליהודים את זכויותיהם, שנתנו להם קטרי רומי כתור אורחים למלכות רומי, את ההגמוניה אשר תחת ידו צוה ככל עת, לכלתי הרע ליהודים ולתת להם לשלום בכנסיהם כרצונם. ההגמון פתחה מניאפל רצה למנוע את היהודים בחוקה מלחוג גינהם, ויכתב גרינר החסיד לאילו מכתב נמרץ, לחרל מרפיע את היהודים בשמירת התורה, כי זאת זכותם טאן. ההגמון וויקטור מפאלרמו גול את כל בתי הכנסת ואת בתי המדרש ואת בתי מחסה, כעניים אשר ליהודים וישאם במות לוצרים ויחד גם את ספרי היהודים, כשמוע גרינר צוה את ההגמון להשיב ביהודים את כל נזקם בכסף מלא, כי את הבתים אין להשיב עוד, אחרי שהשתמשו בהם לצרכי הכנסיה. בקאליארי אשר בסרדיניא העמיד יהודי מומר צלמים בבית הכנסת ויהודים יראו לנגוע בהם. כנאן השמועה לפני האפיפיור צוה להוציאם מיד, כן עמד האפיפיור הזה לימיץ היהודים בכל מקרה ומקרה, אשר הציקו להם הכמרים, וביחוד לא נתן לבנות את היהודים כיד חוקה להמיר דתם, ולעמת זה התאמץ למשוך את היהודים לכנסיה הנוצרית כתפרים, שעשה לממרים בצרונם. כן מחל להם למס הקרקעות, ליהודים לא נתן רשות לקנות עבדים נוצרים, לנוצרים לא נתן רשות לבקר בתי כנסיות, מה שהיה בימים ההם כפי הנראה חוץ נמרץ.

משפט פורעי הפרעות באורנוב. באחרון של פסח בשנה שעברה, יתחיל להתברר בעיר אורנוב עצמה בסופה חדש מאי לפני שופטים, שישלחו שמה מלבוב, כי בגלל העדים הריבים, שהומנו אין לעשות את גמר הדין בעיר אחרת. מספר הנאשמים 159 ועדים נקראו כשלש מאות.

דבת שוא. יהודי אמריקה פרסמו בעתונים הכתשה על דבת צוריינו ברוסיה, שהעלילו על היהודים, כי אספו כסף רב מאר, לקנות אריות מלחמה ולתת כמתנה לממשלת יאפאן. הם מבטיחים שהפוליטיקה האמריקנית, לעמד כפצח הבניהם, הוא גם שמתם, ורוחקה מהם המחשבה להתערב במלחמה. למחמה יאפאן.

ממדות צוריינו. שני אנטיסטיים מצוינים, תפארת שוואי ישראל, נתפשו בימים האלה כגנבה וכבוד כל המפלגה חולל, האחד הוא האדבוקט ד"ר לויבש-אורלובסקי, מי שיסר לפניו את העתון האנטיסטי "קוריער פולסקי" ויהי מושש הנוצרים הסוציאליים ועל ידיים השיג אות-כבוד מאת האפיפיור, בזכות שנאתו ליהודים השיג תואר דוקטור בקראקא מבלי שלמד ויהי לאדבוקט בויו, יש גול ויחמוס ויגנוב ככל אשר יכול וכאשר נמלאה סאתו יצאה פקודה לתפשו, הוא נמלס לוואראש והקונסול האוסטריי תששוה וישלחוהו וינה, — השיג הוא ציר בית המחוקקים הפולני ויילק ממפלגת העם האנטיסטיים של סטויאלובסקי, הוא נגב בבית הפרלמנט כלי כתיבה ונזירות ויתפש בכף.

אין חנינה. שני הרוצחים ויערושוחולק, שנשפטו משפט מות ומשערבובי, שנשפטו למאסר 20 שנה על רצחם את היהודית חוקה אורנוש ואת אמתה שפינה, הגישו כנודע רעיוע על משפטם לכי"ד הגדול, רעיועם נדחה עתה ומשפטם אשר.

החון המפואר ר. ברוך שור ז"ל, כיום אחרון של פסח מת תאום בלבוב, החון הקוף המפואר בכל

העולם ר. ברוך שור בבית הכנסת בשעת התפלה כשכין חלב. ר' ברוך שור חי חיי גודים וישבע תלאות.

גדר המלוים ברבנית. בויו יועצו עתה חכל הכמים ופקידים במה להסי את משול החלואה ברבית מדרך המקידים ופקידי-הצנא, ואשר תוידם לשחת ותמרר חייהם. אין ספק, כי תוצאות המועצות הואת תהייה חוק חדש נגד החלואה ברבית. הדבר נוגע לאלפי משפחות יהודיות וחלואי יצא חוק כזה לפני עשרות כשנים ולא היהת השנאה ליהודים גדולה עתה כל כך, כי הנושכים היהודים הם באמת חסרי לב, הממלאים כיסם, לא רק על חשבון הפקידים קלי הדעת המוציאים יותר מאשר יודיהו. כי אם גם על חשבון כל שלום עמם וכבודם, הסובלים בעונם. — הממשלה החלה כבר גם בלי חוק חדש, לדת עם היהודים מלוי ברבית לחייהם ולבערם מן הארץ. בלבוב הושמו כמה יהודים מלוי ברבית כמאסר. בשבוע שעבר עשתה הפוליציה בדיקה בבית המלוה ברבית, איראל גרימינגר כפסאנפאלאן. הבדיקה ארכה משעה א' אחה'צ עד שעה ח' בערב, שני ארנוים מלאים משי חוב נלקחו מביהו, עקר החלואת היהת לאכריים בלבוב נאסר המלוה ברבית היהודי נאלה, הוא היה מלוה סמוכים קטנים לסוחרים קטנים, למלצרים ולנשים זונות ברבית בנינוית, כשהלוח לאחד החמישים כסף לקר ממנו בכל יום כסף אחד לתשלומי החוב לשעורים ועשרים צ"ל רבית ליום, חלא מצער הוא, רק עשרים צ"ל... כשהלוח לאחד 160 ר"כ, לקח ממנו שני ר"כ על החוב בכל יום עם 40 צ"ל ליום רבית, כשהלוח 300 ר"כ לקח 3 ר"כ ליום עם 60 צ"ל רבית ליום, עתה נפל כיד השופטים, מלבד גאלד נאסר גיסו משו גאלדשטיין, שהשתתף עמו בעסקיו.

רצח נורא בוויילנא. כיום כי של פסח בבקר נראה עשן גדול יוצא מדירת הסוחר היהודי גרינגר. הרואים מחורו לקראו לשוטרים ולמכבי-אש, פתח הדירה נמצא פתוח ומה שערו, כי אין זאת אש שפרצה במקרה, מפני העשן העב המתאבק ומפני הלהבות העולות מתוך החדר לא יכלו לבוא הביתה עד שהצליחו לכבות את הבערה, נורא היה המצוה לעיני רבאים, אשת גרינגר נמצאה מתגוללת כרמה על קרקע הבית וראשה נכרת לכמי מנופה, אישה שכב לא רחוק ממנה סת וגופו מנובק ככבדו ואותיות נראו בו, שעמד על נפשו ויתאבק עם הרוצח, שתי הגויות היו רטובות מנאפם, שיצטע עליהן הרוצח לשרוף ובמקומות רבים אהזו בהן האש, באופן כזה נמצאה גם גוית הנערה האמה בבית גרינגר, כל המנעולים אשר בבית נמצאו משוכזים, כל הארונות והתבות וכל המחכאים פתוחים וכבר היו שחששו בהם חפש מחושש, מהכרים והכסותות השלכו הנעות כבימי הפרעות, כל כלי הבית משוכזים לרסיסים, הרוצחים התעסקו בעבודה האת כורא כל הלילה, ולא אולם נגבה, כי כל חוץ לא מצאו פה, אלא לשם מצוה, ע"פ סקודת הנהגים המפיצים כתבי פלסתר לקרית את העם ביהודים, חיהה היא עוד מקום הנער היתום, שנלדוהו גרינגר בביתו ויהי לו כבן, הוא נער כן י"א שנה, לא נמצא מת וגם לא חי, אומרים אמר, כי הרוצחים נגבוהו וימסרוהו להגיס רבתי, וגם מוה נראה, כי לשם מצוה עשו את התועבה.

שופט רוצח. כבא דן הסמוכה לויון נמצאו במעבה האדמה בארמון ענגערט עצמות שמונה בני אדם, רובם נשים, זקנים אומרים, כי רוצח הנפשות האלה היה השופט המכבד ליכט ענק ע"ר, הוא היה איש נמר וחוק, גבר אלם, שיכסמו נעלה גבוה מכל העם וכל סחרו מפניו והוא משל בעיר לפני המשים שנה שלמון בלתי מונבל, הכל ידעו כי הוא עושה כל תועבה ולא יכלו לעמד מפניו, כאשר מצא איהו אדם עזו כנפשו להיעזר נגדה, לא הספיק לבצע זממו עד שנעלם סתאם באופן חידתי, כן רצה השופט הנכבד ההוא כמה את אדם כסתר, ענה נשים רבות, הביא חללים רעים על נשים, שעמדו לשמן לו, מחר את אשתו היפה לשר-צבא בעד חון רב, וככל התפאים האלה לא נפל משערת ראשו ארצה, פעם אחת בלבד במשפט רצח ויעמר לפני השופטים בתור רוצח וגם אז נמלס מן הפח ויצא בשלום, כי עלתה כידו לגולל את כל האשמה על סילבוה והוא נשפטה משפט מות והוא יצא זכאי, וגם הורם למעלת פקיד

נאמן. כעין יען חצר ויכא ויכא וישנ משרהרמה וימת
 לפני עשר שנים בשלום זקן ושבע ימים - לאשרנו לא
 ישבו בימים ההם היהודים כבאדן, ולולא זאת מי יודע מה
 עלתה להם! לנו ינה שביב אור ע"ז זה במקרי הרצה
 כפולא ובקונין. אולי ברור הבא תגלינה תועבות כבוד
 נכבד ותקף כליטענעקער גם כפולא ובקונין. אבל
 בינתים ישא יהודי הילזנר וכל העם היהודי בעון
 ליכטענעקער.

יש תקוה.

חולה: ארני הרקטור, מר לי מאר.
 רופא: עליך להתהלך הרבה בחוק ולשאוף אור צה.
 חולה: כחי עובי ולא אוכל אף לסחוב רגלי אחרי.
 רופא: שבר לך כרכרה ותעבירך בכל יום בחוק.
 חולה: אבל, ארני הרקטור, אין לי אף שלשלם שבר דירה.
 רופא: הלא עוד מעט יוציאך בעל הבית מביחי ותחיה בחוק,
 ותשאף רוח צה.

משה המדעים.

מציאת עצמות מאמוט. באור לוב בטרנית
 שלויה האוסטריית נמצאו בנחלת העשיר היהודי נוטמאן
 עצמות חיה ענקית מן הימים שלפני ההיסטוריה, הגודעת
 בלשון החכמים בשם "מאמוט". אך החיה הזאת היה
 למצוה חמשה סטר.
 קונגרס להיגיינייה. בימים האלה היה בניירנברג
 (באירן) קונגרס לעניני שמירת הבריאות בבתי-הספר.
 בקונגרס השתתפו מומחים מכל הארצות הנאורות. את
 הדרישה הראשונה דרש הפרופסור היהודי, וקן-תורת
 ההיגיינייה, ד"ר כזן מברסלאו. לכבוד הקונגרס נפתחה
 בניירנברג תערוכה לעניני היגיינייה של בית-הספר.
 התערוכה מראה תמונה שלמה של התפתחות חכמת
 ההיגיינייה עד עתה. פה נראה אמצעים שונים, שמשתמשים
 בהם טורים, לחנך תלמידים חלישים ויועיו חלי, תחבלות
 לכדוק את מצב הבריאות של התלמידים וביחוד כנוגע
 לגדול הגוף וכלי הנשימה. גם תמונת עליה את עיני כל
 מלאכת ילדים נדמים. ישאן להם רק יד אחת או אינם
 שולטים רק ביד אחת. שם נראה כלים היגייניים שונים
 להשמישי בית-הספר, ספסלים, כלי רשימה וכתובה,
 המועילים להחזקת הבריאות. שם נמצאים כל הספרים,
 שנכתבו על אדות עניני היגיינייה של בית-הספר.
 בקרן אור חרש, הפרופסור האנגלי Ch.
 Baskerville הצליח, לחלק את היסוד החימי Thorum
 לשני יסודות מיוחדים, המאירים כעין חמר הראדיום היועו.
 מהם מאירים גם מתוך קנה סגור של מתכת, הלוש
 במטפחת. היסודות האלה יהיו מקור אור חדש, ויגלו
 כוח רפואתי נשגב.
ראדיום בקארלסבאד. מקום מוצא חמרי המאיר
 הנפלא ראדיום, שהמציא הפרופסור קוריע, היה עד כה
 היו אוקאנסטל בכיחם. עתה מודיעים מקארלסבאד, כי
 החוקר הנילוני קנעט מוצא חמר ראדיום כמשקע מעינות
 המינראל. הוא כדק את המשקע הזה בלוחות פוטוגרפיות
 והנה הלוחות ישחירו כמו באור השמש. המלכה הודיעה
 מיד ממציאתו את האקדמיה בווינ ושם יבדקו את החמר.
 אם תמצא התגליה נכונה, אז תחיה זאת עצה גדול בענין
 החמר הנפלא הזה, שעשה רשע גדול כל כך בעולם.
 הראדיום הוא מרי יקר מאד, שאין בכל העולם רק גרמות
 אחרים ממנו וחיי גרם אחד כמה אלפי שקל. סגולתו
 להאיר באפלה שמש, ואורו חדר גם בעד גרמים עבים
 ובלתי צלולים, אכן, מתכת ועין והוא מאציל מאורו על
 חמים אחרים. חיי סמית כעלי חיים קטנים, מקיב את
 בשר האדם החי וכלה את הצמחים. עורים יפאו כאור
 זה במרד יועוה לכל אוסן ויכלו עורים ללמוד לכתוב
 באור הזה, שישיחו כמו באור השמש.
קרח במה האדומה. חכמי דוסיה גלו, כי
 בסיביר ובאוויה תחית וגם במאגדורויה, מקום מחנה
 דרומיים, נמצאים גרות קרח תחת האדמה. מסללת

רוסיה חושבת זאת לאשר גדול, שאין עירך לו. כי בכל
 מלחמה ומתו אנשי העצב במספר יותר מאשר כחבר,
 והמספר התסרין ע"פ רוב כגלל המים הרעים. וידוע שאין
 מים טהורים כמי קרח נטם. ועוד זאת, כי ניצל החיל מסם
 המות, הנתן לסעמים כבאות ביד האויב.
המצאת מרמורק. להגמיעיה נותנים מפאריז:
 הנסינות בנסיבא נגד השחפת, שהמציא הר"ר מרמורק
 (יהודי ציוני), הולכים ונמשכים כמקומות רבים. כפאריז
 נודעו מקרים חדשים וכרורים של רפואה שלמה. בתחנה
 לחולי הריאה, אשר בלייזין בשווייץ, נעשו נסינות רבים
 ורובם עלו יפה. בשבוע שעבר נקרא הר"ר מרמורק ללונדון.
 מקום השתמשו כתרומתו רפוא 12 חולים כבית החולים
 של סנט דודרו. איוו מהחולים נרפאו סחות או יותר
 ולנשאים הושב הרבה. על יסוד התוצאות האלה הרצה
 מרמורק, כמעמד רבים מגדולי חכמי אנגליה, את פרטי
 המצאתו ומצבה כיום הזה ויסק מהם רצון רב. כפי הנודע
 לנו, רבים דותמים כירו בין חכמי לונדון וסוף הנצחון
 לכא, אף שדוהרו חכמי צרפת כשתי ימים מתוך קנאה.

עם שקיעת החמה.

בְּעֶרֶב הַיּוֹם בְּשִׁקְעַ שֶׁמֶשׁ אֶבֶב
 בְּהַחֵל הַיְצוּי הוּד אוֹרֹךְ הַחֲלָשׁ.
 בְּהַלְבִּין שֶׁלֶג פְּאִתִּי מִרְחַ קְבִיב
 וּבְהִתְאַדֵּים שׁוֹלֵי מְעָרֵב בְּמִוּ לְהַטְ אֶשׁ -
 לָבֵי בִי יִצְעָ מִנְעָם מִקְסָבֵּעִו
 וְכָל קְרָבִי מְרַשֵּׁי סָחֵר נַרְעֵשִׂים;
 רוּחַ יֵאֻשׁ וְתִקְנֶה מְלֵאֲתִי אֵו
 וַתֵּיָם וְנָקֹת בִּי יַחַד בְּנִשְׁפִּים ...
 לְחַיּוֹת הַלָּאָה. יְרֻחְבוּ אֶל קַוִּי פּו
 הָאֲרָגִים בְּקָסֵם לִי חוּט נְוִים תְּדָשִׁים,
 וְלַגֹּעַ אֶבְרָה כְּשִׁמְשׁ הַגְּמוּג וְפֶם
 וְלַחֲרֹל חַיִּי רָקֵב, חַיִּים נְאֻשִׁים ...
 דינוב, שמואל ווייסמאן הוות.

תולדות אנשי שם בקראקא

משנות ימי המאה השלישית ועד הזמן האחרון.
 מאת
 פ. ה. וועטשמיינן.

יודע די ימי חסומים ונחלם ליעלם היהודים...
 שחכב, הקב"ה שנותיהם של צדיקים וכתבם
 בחורה כרו שמהא ומיהם ונורה ליעלם...
 (מ"ז' ח'י כהה פ' ס"ב).

הקיצוני ספיקי לעבוד על מלן הורי וכל אנשי שלומתי
 שאליתימו (ואין מקשיב ומשיב) הבנדו כי עדי אבי ואמי
 כלי לשון קראוני אליהם והראוני לצדיהם מקומי...
 (מכ"ס, "בכס חמד" ח"ז עמוד 89).

א.
 בהי קברות ישראל בקראקא ורשימות סטאטיסטיית
 של הנפטרים מתחלת ימי המאה הר"ר בערך ועד השנים
 האחרונות).
 שני בתי קברות ישראל, עתיקי ימים, נמצאים
 בקראקא, אחד משנת ש"א (1651), בית עלמין גדול,
 העומד על יד ביה"כ הנקרא ע"ש הר"מ א, שהקימו אביו
 הקצין והפרנס ר' אסרל בשנת ש"ג, מנכסי עזובנה
 של אשתו הגבירה ר' מרת מלכה ב"ר אלעזר (שנפטרה
 פה בשנה ההיא), לשמה ולזכרה, ואחד משנת רנ"ד
 (1494), בית עלמין קטן, הנמצא ממול בית החיים
 הגדול, מוקף חומה מכל ארבע פנותיו, באמצע הרחוב
 הרחב ("ברייטעאסעס"), הגדולה שונות, מורות
 ומתמיהות, כפי ההמון פה על אדותיה, שאין ראיות
 למפל בהן. כי בית הקברות הגדול, הוא משנת ש"א,
 ולא קודם לכן, תוכיה הכתבה שעל גבי החומה שלו,
 הכתובה סמעל לפתח, כזה"ל:

„בית עלמין הישנה
 וסקום קברת הגאונים
 נתפרדה מקופה
 הקהלה בשנת ש"א
 לפ"ק" (1)

וכי בית החיים הקטן, הוא קודם בזמן לבית העלמין
 הגדול, והוא העתיק בכל בתי קברות ישראל הנמצאים
 בקראקא, עדה היא המצבה בשנת ש"ט (1649)
 העומרת כחצר המות הקטן, וזה ניסחה:

„פה
 ממונה: אש'
 הנונה: בעש
 יה באמונה
 קלא בת ר'
 מרדכי ז"ל
 אשת ר' הריץ
 קופלמן ש"ט." (2)

שני בתי הקברות האלה, הם שרידי החברות
 של בתי מושבות ב"י בין חומות הנימו, הם מאותה
 התקופה ומאורו המקום, שישבו בו או היהודים בקראקא,
 מסוכנים במצריהם, מוקצים ומוגבלים, מופרשים
 ומובדלים משכניהם הנוצרים, בחלק העיר הנקרא
 קאזימירז שהיה בימי קדם, משנת 1346 ועד סוף
 המאה השמונה עשרה, עיר מיוחדת בפני עצמה (3).
 היו אמנם ליהודי קראקא, שישבו בתוכה, כהור ערה
 חשובה, עוד משנות המאה הראשונות לאלף השני
 למספר הגדול, גם בתי חיים אחרים, עתיקים מאלה
 השנים הנוצרים, ואולם אותם בתי העלמין, שהיו להם
 מימים ההם ועד סוף ימי המאה החמש עשרה, נמצאו
 לא בעיר קאזימירז, כ"א בקראקא עצמה, ובשנת 1494,
 כאשר נאלצו וישביה היהודים, לעקור דירתם משם
 ולקבעה בקאזימירז, בעיר הסמוכה ונראה לקראקא,
 המוקצה להם בשנה ההיא למקום מושב מיוחד ומנובל,
 מאת המלך יאן אלברט, חלו מאז בשרי הקברות
 הראשונים ידו ימים, ורשות אחרת העיר קראקא היתה
 עליהם, ובשמשפ הזמן נתפחו השדות, עלו בתיהן
 ואינם (4), אבני המצבות נהרסו, נעקרו טמקומן ויד
 כל בן נבר היתה נמשמשת בהן לצורך שמישו ומלאכתו,
 מלאכת הבנין ודברים אחרים, ועל הקברים הוקמו
 בהים, עד כי אין עוד כל ציון וכל רשם לכל בתי
 קברות בני ישראל ממאה הראשונות לימי שבהם
 בקראקא.

כבר בשנת 1469, כשבה היהודים עדיין בקראקא
 עצמה ולא בין חומות הנימו בקאזימירז, ובהעתיקם אז
 את מושבם משכונת לשכונת, שם באותה העיר עצמה,

(1) כיום ג' ה' איר נוסד בית העלמין זה, ואשה מרת
 הענדיל ביר נרשון, דיחה הראשונה, שנקברה בחיכוכ, כהנדס
 הבית נקרא בית הקברות "החדש" לעמח בית החיים הקטן,
 שעמד ממולו כבר, זה כחמשים ושבע שנים. וכן יזכיר רבני
 פנקס החוק דף ח' ע"ב: „ונשמח מר' הענדיל בת ר' נישון
 ז"ל היום יום ג' ה' באיר ש"א לפ"ק מבאן התחיל לומר על
 הקבר של החדד ש"י.

(2) בפנקס הח"ק דף ו' ע"ב, נזכרה האשה, נושאת מצבה
 זו, כדברים האלה: „ונשמח מר' קעלה ז"ל בת ר' מרדכי ז"ל,
 מצבה זו נמצאה לפני איזו שנים ע"י מר יצחק אייזק קרענעל,
 המשניח על בתי הקברות בקראקא. עיין מאמרי. יעל דעת
 הקה"ל ב"המגיד" שנת 1900 גליון ל"ב עמ' 876.

(3) העיר קאזימירז, שנמפחה בסוף המאה העברה
 לקראקא ונחשבו שתיהן מאו לעיר אחת, נבנתה בשנת 1649
 מכפר לעיר, ע"י המלך קאזימיר הגדול, ועל שמו נקראו כן
 מאז ועד היום הזה. ומיוחדת בימי קדם עיר מיוחדת בפני
 עצמה, ומקום מושב היהודים, לכן כשכותבים גם בקראקא,
 נוהגים עוד בימינו, לכתוב בו, כבימי שבהם בין חומות הנימו,
 מתא קאזימירז.

(4) בשנת 1494, ביום 20 יוני, כלילה פרצה אש נוראה
 ואיומה בבתי מושבות ב"י בקראקא. אשר העלחה על המוקד
 גם המון בתים של שכניהם הנוצרים וחלק גדול מאד פן העיר.
 שונאי היהודים ומקנאיהם, מחששי עליות, מבקשי רעתם,
 העלילו עליהם, כדרכם בכל מאורע וככל נוע שאוניה להם,
 כי מידם דיחה השפורה ומשלהם כל האזק הרב הזה, והיהודים
 היו ללכל להאספוק ומסירתו. ובראות המלך יאן אלברט,
 כי דבר מושבות ב"י בן העמים בקראקא, כקפיות מלך, יעורר
 עליהם עלילות ברשע, והוא הסבה הרואיה לכל פגע ועולה
 עליכל תיאור. וחמם. אשר יעשה ליהודים כפעם בפעם, הקצה
 להם בשנה ההיא מושב דוהודים מיוחד קאזימירז.

זכרון כספר, הולדות אנשי שם ונוסחאות המצבות העתיקות בקראקא, הנודעת מאז מקדם לעיר ואז בישראל, אין לפני כמסור, אלא שני בתי העלמין, שהם שמורים אחנו בין חומות הנימו, ומארהם השנים, הנשואים לנו לפלטה גדולה, אין בידך, למננה לבי, להביא, אלא מחצר-מות אחד, והיינו מביה החיים הגדול, הנוסד בשנת ש"א, כי נוסחאות המצבות של בית הקברות הקטן, העומד משנת ר"ח, הם כלם — וזלת נוסח המצבה האחת משנת ש"ט המובאה למעלה — משמשים ונחקקים לגמרי, ואין להציל מפי כתבם לא דבר ולא חצי דבר.

(המשך יבא).

אצל הרחוב לובוב ואין עוד שירד ממנו. ע"י Grabowski, Starożytnicze Wiadomości o Krakowie p. 293-

הננו מכרכים בכרכת מ"ט את רענו הכחוד דוד זיגד על ג' מקראקא לאורסתו עם הבהלתה חנה אב ענר החי מקאלבושוב, ומגדבים כתר אחד לקופה הלאומית.

אספספיהם נג' ביונבוים 6, בראנדסרופער 6, גראצ'ווער י' פישער 8.

כל בתי העלמין הראשונים, שהיו לנו בקראקא ובעולם אח"כ אוינים ירים, כי הלכו כלם לאבדון, כי נחל העת גרפם ועקבותיהם לא נודעו (7). ובבואי לשים

הזה והרחוב, הנקרא "קא" (Golebia) והסמך אלו, ליושביהם היהודים מקום מוכן לפרענות, ע"י התלמידים ובני העם. שערבו בכך ררך הרחובות האלה, אלה מביה מדרשם ועלה מבית תפלתם. ויתפסלו אנכ אורחא הרבה פעמים על ביי, ועמי נפשם, ועמו אל השלל. ועשו הרג ואבדון ביהודים. בשנת 1402 ובשנת 1404 נשללו ונשרפו והרגו מהם באותם הרחובות כמה אנשים נשים ומק, וכפי הנראה עקרו ראשי עדהו מסעם זה (מהיותם צאנים עם לחםם ושור). את בתי הכנסיות והקברות, שלהם מרחובות הגיל לרחוב שפיגלר, הרחוק מאוניברסיטה ומבית תפלת הנוצרים הגיל. ולכן אינו מוצאים — בכתיב הארזיב — מכר במחצה הראשונה של המאה החמש עשרה, כמה יהודים מוכרים בתיהם. העומרים ברחובות מס, אנוי, ונגראצ'אקא, וקובעים את יורחם כרחוב, שפיגלר, וכך רבו שם יושבי היהודים משנת לשנה, עד כי נקרא אח"כ בסוף המאה הוא, רחוב היהודים. ולבסוף, בשנת 1494, בשנת השרפה והחמם, ובראות היהודים, כי גם שנוי מקום משכניהם לשכונה בקראקא, לא יועיל לשנות מולם, להסיר מעליהם שואה ורבת בני העיר, וביש להו בראי מתא, אולו למתא קאוימירי וקבלו בנפש הפגנה את מקום המושב המוקנה או להם שם מאת המלך יאן אלברט. משנת 1476 נודע לנו עוד בית חיים אחד, שעמד

כבר אנו רואים — עס"י כתיב הארזיב — בתי קברותיהם יוצאים מרשותם הם ונכנסים לרשות הנכריים ומצבותיהם הולכות ובלות, בשנה היא, ביום 20 יאנואר, נהנו וקני עדהו בקראקא והיינו: משה יעקב, נחום, אברהם סמאנדעץ ויעקב גול בחלופין, שני בתי כנסיות, ישן וחדש, עם מקומותיהם ומקומות קבריהם, אשר ברחוב, "סט, אנו", להכתנים הגדולים האחים יאן דלונגש הוקן ויאן דלונגש הצעיר (6). במחיר בית להפלה עם מקומות, אשר נמצאו ברחוב "שפיגלר" (הנקרא אח"כ, "רחוב היהודים" ושמו היום "סט, טומאשא", ואשר שוקם היה עולה למאתים וששים גרושן רחבים במספעות פראג (6). לא ילא איפוא הרב, כי

ע"י יאן דלונגש הוקן, הוא דלונגש החכם ההיסטוריון הפולני, הנודע כמסור על קורות עם פולניה.

ע"י "Cod. Diplom. Univ. II. p. 262", "Arch. Univ. 6068". דבר החלופין נמנו ונעשה ברצונם הטוב של הראשים, באי כח העדה הישראלית בקראקא, כלי שום אונס והכרה כלל מצד הממשלה, כמו שנמצא כתוב בשריש בכתב האמנה, שעשו שני הגדלים, והיינו האחים הכהנים ומנהיגי עדהו מחלחת ימי המאה החמש עשרה, מעת שחוקמו האוניברסיטה והקראקא "Jagiella" עיש המלך וולדיסלב יגלו, שבנה או אחרת מבית תפלת הנוצרים, ברחוב, מס, אנוי, היה הרחוב

ניי איינעריכטעמע קראקאיער

בשרה דאמפפלעלכווארען פאבריק

מיט דער בעסטער מאדערנעסטען אפשיינע, ערציניגט שעניג, פרימט סאלאמי ווערענענע, ברומס, שינקען קרענוויססל א.א.וו. פוערעהען מיט הכשר

ישל רוב הנאון דסה שלים א' עמפפיעהלט צו בילליגסטען פרייזען.

איף פעלדאנגען ווידר פרייזקוראנטע עם הכשר איינענשיקס.

מנחה מענדל גראוער

Emanuel Glaser, Dampselchwarenfabrik

KRAKAU, Bozego-Ciala 8.

בעזאנדערס נינסמיגע געלענענדייט!

דורך גראססען איינקויפען איינער אויפגעלעזענען

כינאזילבערווארען פאבריק

בין איך אין דיא לאנגע פאלגענדער שאפטסטובלינגע פרייזע צו אפפער-רען, זא לאנגע דער פארמאטה רייכט:

12	שיק כינאזילבער קאפע-לעפעל נייעסטע פאסאן	fl. 2.75
" 12	" " " " " " " " " " " "	5.25
" 12	" " " " " " " " " " " "	5.25
" 12	" " " " " " " " " " " "	5.25
" 12	" " " " " " " " " " " "	4.75
" 12	" " " " " " " " " " " "	4.25
" 12	" " " " " " " " " " " "	4.25

פערזאנד גענען נאכנאמהק אדער פארהעראיינענדונג דעם בעטראגעס.

ניכט קאנוועניענדעס נעהמע אהנע אנשטאנד צוריק אונד שיקקע געלד רעטור. — אויס'ס פערלאנגען שיקקע נייעסטען פרייזקוראנט מיט צירקא 1400 איילוסטראטיאנען בהנם בלא כחפ פראנאק!

SINA PELZ, KRAKAU.

Wolf Zuckermann

KRAKAU

Bozego-Ciala 3

im Hause

des Herren Grünwald

עמפפיעהלט זיין רייכהאל-טיגעס

שוהווארען לאנער

אייגענער ערציניגונג.

בינען 6 שטינדען ווידר יעדעס מאס - מוסטער עי-צייגט, וואונדערשאן גאק-בייטעט על בילליגסט בערעכענעט.

אויך רעפארטורען ווערען 1-3 אנגענאמען.

Kotel Londres

Krakau, Stradom

Inhaber SALAMON WASSERLAUF

גרעסטעס האטעל דער יודישען קייפמאנע-וועלט, נייא רענאוירט, שעהנע צימער, גושע קיכע, שמרענג כשר, פיר זאמער-סעסאן שעהנען גארשען אייגענריכעמע, פיר פרעמדע געסטע, וועלכע ערצמע ברייכען בעסטענס געאייגענעט, עמפפאהלען צו בילליגסטען פרייזען.

Abraham Pemper

Podgórze bei Krakau.

מעכאנישע ווייסשטיקקערייא פאבריק

יעדעס אייגענעזערעמע מוסטער ווידר גענויא עם בילליגסט אויסגעפיהרט.

12-1

Allen Juden

die sich ihres Volkstums bewusst sind, sei die in Wien, II/3, Leopoldgasse 49, erscheinende Zeitschrift

„Jüdisches Volksblatt“

Bestens empfohlen.

Das „Jüdische Volksblatt“ ist die erste jüdisch-politische Zeitung Oesterreichs-Ungarns und hat als Organ der Jüdischen Volkspartei allgemeine Verbreitung.

Das „Jüdische Volksblatt“ ist seiner Tendenz nach national-social und vollkommen unabhängig nach allen Seiten.

Das „Jüdische Volksblatt“ tritt radikal für die Rechte der jüdischen Gesamtnation ein.

Das „Jüdische Volksblatt“ pflegt in seinem Feuilletontheil die aufstrebende moderne jüdische Kunst und Wissenschaft.

Abonnentenpreis für Wien und Oesterreich-Ungarn:

Ganzjährig . . . . . K 8.—
Halbjährig . . . . . „ 4.—
Für das gesammte Ausland * 9.—

Zu beziehen durch die Administration des „Jüdischen Volksblatt“ Wien, II/3, Leopoldgasse 49.

Saul Rafael Landau

Juwelier

KRAKAU Stradom.

עמפפיעהלט זיין רייכהאלטיגעס לאנער פאן עכמען נאלד, וילכר עם ייבעלען-ווארען, רעעלע ערינגונגען.

Wyd.: Nafi Hof, S. M. Glaser.

Odpowiedzialny Faktor: S. M. Lazer.

Drukiem S. L. De chera w Podgórzu.

דיא ערסטע בעסטעקאננעט

קראקאיער

בשר בשר

זעלכווארען פאבריק

מיט האמפפעמיענע דער פרימט

Spira & Gronner

in Krakau

עמפפיעהלט אידר פאבריקאט צו בילליגסטען פרייזען.

הכשרים בייא יעדער זענדונג.

ראה זה חדש הוא

גרפם ספר תרוממות ומחיר כלי כסף וזהב חדש, מכל כלי תשמישי הבית וכלי קודש לביהמ"ב: מנורות לחניכה, מנורות לשבת, כוסות לקידוש, קנה בושם להבדלה וכהנה וכהנה הרבה מאד. החפץ בו ידרשנו חפשי מאת הפירמא הנודעת בכל קצווי ארץ:

Jos. Kapelus

China-Silber-Industrie, Krakau.